CF MØLLER ARCHITECTS

COWI

KRISTIANSUND KOMMUNE EIENDOMSENHETEN

ADRESSE COWI AS
Karvesvingen 2
Postboks 6412 Etterstad
0605 Oslo
TLF +47 02694
WWW cowi.no

Detaljreguleringsplan for Opera-, museum og kulturhus i Kristiansund

KULTURARV

OPPDRAGSNR.	DOKUMENTNR.
A012773	NOT_OMKK_Regpl_Kulturarv

VERSJON	UTGIVELSESDATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET	KONTROLLERT	GODKJENT
1.0	12.03.2021	Til samråd	Mato	Aehn	Mafl

INNHOLD

1	FORORD	3
2	SAMMENDRAG	4
2.1	Avbøtende tiltak	6
3	INNLEDNING	7
3.1	Operahuset, museum og kulturhusi Kristiansund	7
3.2	Beliggenhet og avgrensning	8
3.3	Utredningsprogram	8
3.4	Plan- og utredningsalternativer	9
4	METODE	13
4.1	Kriterier for verdi	13
4.2	Kriterier for påvirkning	14
4.3	Kriterier for konsekvens	16
4.4	Avgrensning av temaet	16
4.5	Kunnskapsgrunnlag	17
4.6	Befaring	17
4.7	Usikkerhet	17
5	FORUTSETNINGER	18
6	DAGENS SITUASJON	24
6.1	Historisk utvikling	24
6.2	Verdivurdering	31
7	KONSEKVENSUTREDNING	44
7.1	Påvirkning	44
7.2	Konsekvenser av tiltaket	63
7.3	Avbøtende tiltak	63
7.4	Konsekvenser i anleggsperioden	63
7.5	Handlingsrom for videre utvikling av planområdet	63
8	SUPPLERENDE UNDERSØKELSER	65
9	REFERANSER	66

1 FORORD

Kristiansund kommune har igangsatt arbeid med detaljreguleringsplan for Opera, museum og kulturhus i Kristiansund. I forbindelse med planarbeidet er det stilt krav om at det skal utarbeides konsekvensutredning. Denne rapporten redegjør for konsekvensene for temaet "kulturarv".

Rapporten er utarbeidet av COWI AS, i samarbeid med C.F. Møller Architects Architects.

Figur 1: Planlagt Opera og kulturhus i Kristiansund. Kilde: C.F. Møller Architects.

2 SAMMENDRAG

Dette fagnotatet er utarbeidet i forbindelse med forslag til detaljregulering for Opera-, museum og kulturhus i Kristiansund.

Notatet beskriver virkningen, både positive og negative, av planlagte tiltak i anleggsfasen og i driftsfasen. Der tiltaket medfører negative konsekvenser vil det i notatet gis forslag til skadereduserende tiltak som vil dempe eller eliminere de negative konsekvensene av tiltaket.

Det er utredet 2 alternativer i forbindelse med detaljreguleringsarbeidet:

- *Alternativ 0 – Dagens situasjon, lagt til grunn gjeldende regulering, sentrumsplan 1994.*
- *Alternativ 1 - Forslagsstillers planalternativ (planforslaget)*

Samlet vurdering

Vurdert utfra hensyn til fagområde kulturarv, vil alternativ 0, rangeres likt som alternativ 1, og begge er vurdert til å gi middels negativ konsekvens.

Alternativ 0 – Dagens situasjon, lagt til grunn gjeldende regulering, sentrumsplan 1994 er vurdert å gi middels negativ konsekvens for fagtema kulturarv. Alternativet viderefører dagens situasjon, men sikrer ikke juridisk vern av Kulturmiljø 1 – Folkets hus eller kulturmiljø 2 - Langveien Skole. Dette kan gi negativ konsekvens for fremtidig vern av bygningene. Alternativ 0 åpner heller ikke for en oppgradering av Fritjof Nansens gate eller Kongens plass.

Alternativ 0 vil sannsynligvis medføre at Folkets hus ikke vil tilbakeføres til mer opprinnelige utseende, og heller ikke oppgraderes bygningsteknisk slik som i alternativ 1.

Konsekvenser for nær- og fjernvirkning, ifm. kulturmiljø 3 og kulturmiljø 4 er ikke illustrert eller vurdert.

Alternativ 1 – Forslagsstillers planalternativ (planforslaget) er vurdert å gi middels negativ konsekvens for fagtema kulturarv. Alternativ 1 medfører at kulturmiljø 1 – Folkets hus, reguleres til hensynssone bevaring med tilhørende bestemmelser. Dette styrker vernet av bygningen og er i tråd med utkast til ny sentrumsplan, som er på høring. (Denne planen er ikke vedtatt, men er retningsgivende for kommunens planer i området). Det vurderes som positivt at byggets fasader oppgraderes og tilbakeføres til mer opprinnelig uttrykk og at glassbygget mot Kongens plass rives. Videre vurderes det som som positivt at deler av nordfasaden planlegges bevart og eksponert i nybygget. Det medfører middels negativ konsekvens at lavbygget mot Langveien rives.

Det vurderes som positivt at tilgrensende deler av Kongens plass oppgraderes som følge av tiltaket og at alternativet sikrer en oppgradering av Fritjof Nansens gate.

Alternativet medfører at deler av kulturmiljø 2 - Langveien skoles bygning fra 1924 (fløy langs skoleveien), reguleres til hensynssone bevaring med tilhørende bestemmelser. Dette styrker vernet av denne delen av bygningen og er i tråd med utkast til ny sentrumsplan, som er på høring. Alternativet medfører rivning av deler av nord-sør fløyen fra 1924, samt skolens to tilbygg fra gjenreisningstiden, oppført 1951 og 1964. Dette gjør at verdien av det helhetlige miljøet blir redusert.

Alternativet gir noe negativ konsekvens for nær og fjernvirkning ifm. Kongens plass og omkringliggende by (Kulturmiljø 3) og Nerparken (Kulturmiljø 4).

Under følger en tabell som oppsummerer konsekvenser for de aktuelle kulturmiljøene (1-4) og alternativene (0 og 1). Tabell 2-1: Samlet vurdering av konsekvenser for alle begge alternativer, og alle *kulturmiljø.*

Kulturmiljø	Alt. 0 - Dagens situasjon lagt til grunn gjeldende regulering, sentrumsplan 1994	Alternativ 1 – Forslagsstillers planalternativ (planforslaget)
Kulturmiljø 1	(-/--)	(0)
Kulturmiljø 2	(--)	(--)
Kulturmiljø 3	0	(-)
Kulturmiljø 4	0	(-)
Avveining	Alternativ 0 medfører noe/betydelig miljøskade for kulturmiljø 1 og betydelig miljøskade for kulturmilø 2. Miljøskade på kulturmiljø 3 og 4 er ikke vurdert.	Alternativ 1 medfører ubetydelig miljøskade for kulturmiljø 1, betydelig miljøskade for kulturmiljø 2 og noe miljøskade for kulturmiljø 3 og 4.
Samlet vurdering	**Middels negativ konsekvens**	**Middels negativ konsekvens**
Rangering	**1**	**1**
Forklaring til rangering	Vurdert utfra fagområde kulturarv, vil alternativ 0, rangeres likt som alternativ 1. Dagens situasjon endres ikke, alternativet sikrer ikke juridisk vern av Folkets hus eller deler av Langveien skole. Videre sikres ikke oppgradering og tilbakeføring av fasader på Folkets hus. Konsekvens for nær- og fjernvirkning er ikke illustrert eller vurdert.	Vurdert utfra fagområde kulturarv, vil alternativ 1, rangeres likt som alternativ 0. Alternativet sikrer et jurdisk vern av Folkets hus og deler av Langveien skole, ved regulering til hensynssone bevaring. Videre sikres en oppgradering og tilbakeføring av fasader på Folkets hus og en oppgardering av Kongens plass. Deler av Langveien skole og en Folkets hus vil måttes rives, og dette vurderes som negativt. Alternativet gir noe negativ konsekvens for nær- og fjernvirkning.

2.1 Avbøtende tiltak

- Sikre bevaring av så mange eldre trær som mulig mot Langveien, regulere med hensynssone eller sirkelsymbol.
- Sikre bevaring av sørfasaden på Langveien skole, internt i Operafoajeen og nordfasaden på Folkets hus, internt i bygningen.
- Sikre ny og tilrettelagt bruk av Langveien skole.
- Utrede en oppgradering av Kongens plass som helhet (også utenfor planområdet), i tråd med prinsippene som er angitt i Pedersens byplan.
- Utrede en oppgradering av Skolegata.
- Sikre skilting og informasjon om områdets historie og bruk.
- I forprosjekt bør det utarbeides en studie av materialvalg, fargebruk og fasadeutforming, som skal forelegges kommunen og kulturminnemyndighet.

3 INNLEDNING

3.1 Operahuset, museum og kulturhusi Kristiansund

Denne utredningen er utarbeidet i forbindelse med reguleringsplan for nytt Opera-, museum og kulturhus i Kristiansund. Bygget er sentralt plassert i Kristiansund, i kvartalet som rammes inn av Langveien, Kaibakken, Kongens plass og Skolegata.

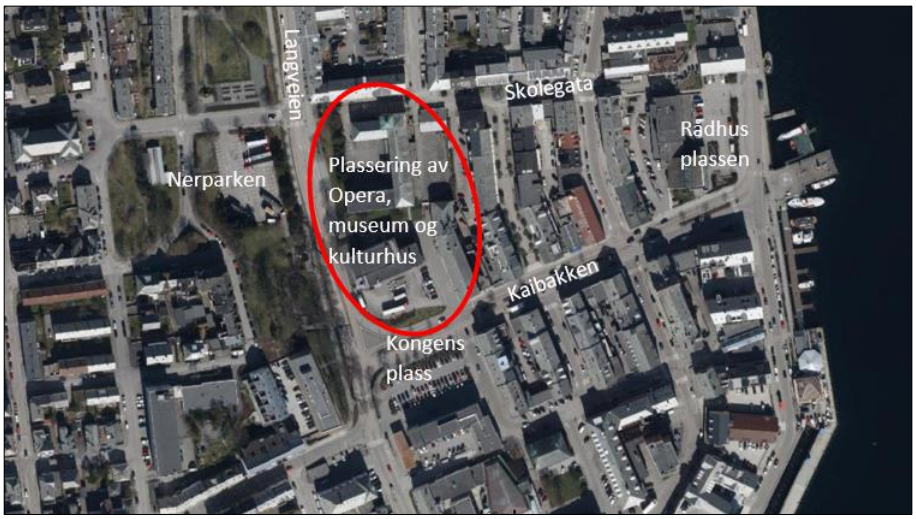

Figur 2: Oversiktskart over Kristiansund sentrum med planområdet markert med rød sirkel. Kilde: Finn.no og COWI.

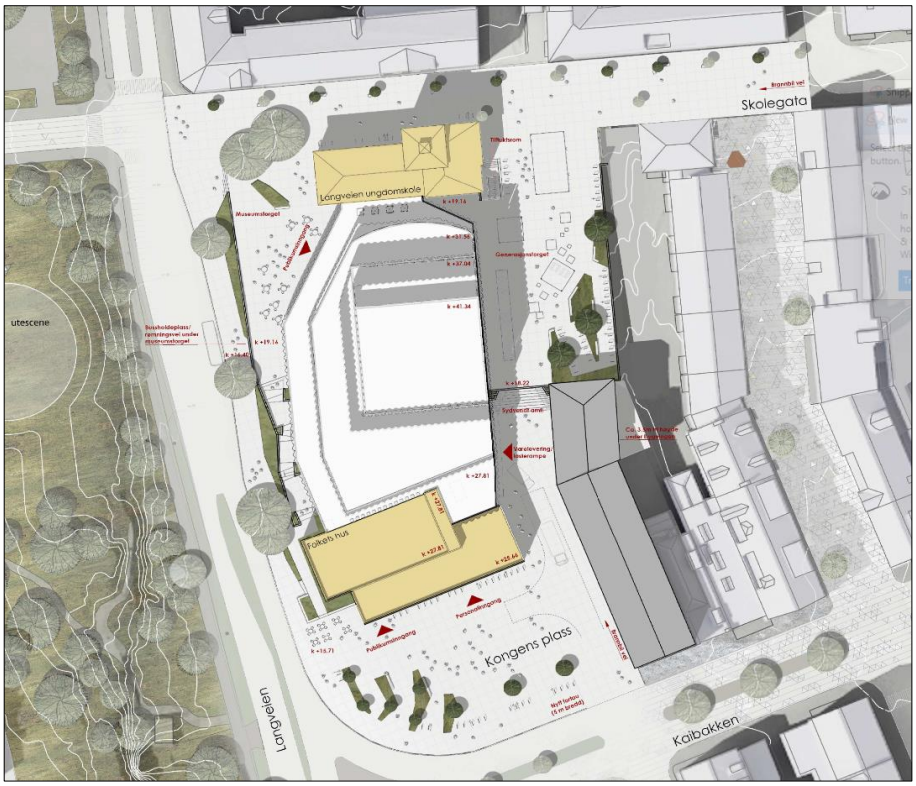

Figur 3: Illustrasjonsplan – Planforslagets hovedgrep. Kilde: C.F. Møller Architects.

Prosjektet er et innfyllingsprosjekt, der Folkets hus skal gjenbrukes, og knyttes sammen med den eldste delen av Langveien ungdomsskole, mens den nyere delen av skolen skal rives.

Opera-, museum og kulturhuset skal samle Operaen i Kristiansund (OIK, Nordmøre museum (SNM), Kristiansund bibliotek og Kristiansund kulturskole samt en museumsbutikk og kafé. Det er et mål at samlokaliseringen av de ulike kulturelle institusjonene skal vil aktivisere gatemiljøet og skape en ny urban møteplass for befolkningen. C.F. Møller Architects og COWI AS planlegger Opera-, museum og kulturhus på oppdrag for Kristiansund kommune Eiendomsdrift.

Hensikten med notatet er å beskrive virkningen, både positive og negative av planlagte tiltak i anleggsfasen og i driftsfasen for fagtema kulturarv. Der tiltaket medfører negative konsekvenser vil det i notatet gis forslag til skadereduserende tiltak som vil dempe eller eliminere de negative konsekvensene av tiltaket.

3.2 Beliggenhet og avgrensning

Det er utarbeidet en plangrense for planområdet i forbindelse med varsel om oppstart av planarbeidet.

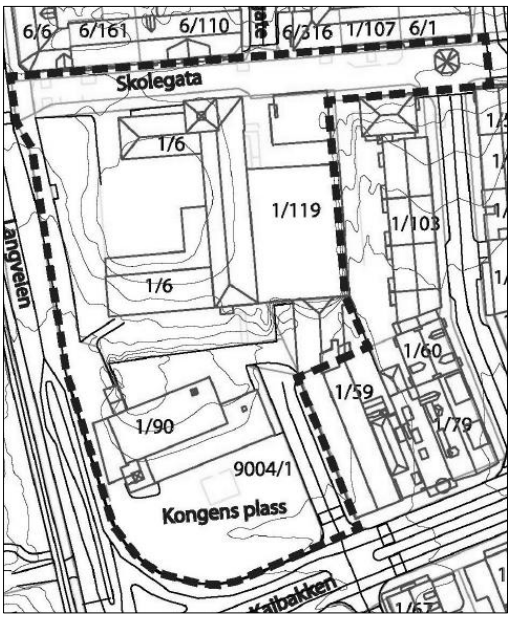

Figur 4: Planområdet. Kilde: C.F. Møller Architects.

3.3 Utredningsprogram

Følgende står beskrevet om tema kulturarv i plansakens utredningsprogram:

"Det utarbeides et kulturarvsnotat, med kort beskrivelse av kulturhistoriskutvikling, dagens situasjon og fremtidig situasjon i og ved planområdet. I detteligger en gjennomgang av kulturminneverdier (bygninger/bygningsmiljø) og vernestatus, samt en vurdering av verdi, påvirkning og konsekvensgrad av foreslåtte tiltak.

Sentrale temaer som vil bli belyst er:

- *Hvilke kulturminner finnes, både arkeologiske og nyere tids?*
- *Gjenreisningsbyen, hvordan forholder tiltaket seg til dette?*
- *Hvordan er nær- og fjernvirkningen?*
- *Arkitektonisk kvalitet og uttrykk, hva slags konsekvensgrad gir tiltakets proporsjoner, materialvalg, skala mm. skal på kulturminneinteressene?*
- *Hvilke handlingsrom finnes for utvikling av planområdet samtidig som man ivaretar kulturhistorisk verdi?"*

Temaene tar utgangspunkt i innspill fra Kristiansund kommune, referert i kapittel 5 i utredningsprogrammet, hvor det står følgende:

For tema kulturminner/kulturmiljø vises til tidligere avklaring om at tiltaket ligger i NB!-område (nasjonale verneverdier i by), delområde «Kristiansund Sentrum» og at det er dette som utløser krav til konsekvensutredning (KU forskriftens § 8 a) Planen må derfor bl.a. vurderes opp mot verdivurderingen av NB! -området, og vurderingen av tålegrense, jf. veileder til NB! –registret veileder for når tiltak etter vedlegg II skal konsekvensutredes (kap. 2 og 3.2.12). Mot denne bakgrunn vil hovedvekten og behovet for utredninger være knyttet til kulturmiljø, bevaring samt eiendommen og tiltaket vurdert i byplansammenheng, jf. tidligere drøftinger og tema nedenfor som vi i denne sammenheng fortsatt mener er relevante – her i stikkord:

Kulturmiljø og det historiske bylandskapet:
- *Gjenreisningsbyen (bebyggelsesstruktur, utsiktsakser, plassdannelser, parkdrag, byggeskikk mv.)*
- *Nær- og fjernvirkning knyttet til visuelle kvaliteter og estetikk («gjenreisningsbyens bysilhuett»)*

Arkitektonisk og estetisk utforming, uttrykk og kvalitet:
- *Arkitektonisk kvalitet og uttrykk (skala, proporsjoner, materialer, farger mv.)*
- *Konsekvenser for nyere tids kulturminne (hvordan samspille med bebyggelse som skal bevares).*
- *Byrom/rommelige sammenhenger og forbindelser innenfor kvartalet og i nærområdet."*

3.4 Plan- og utredningsalternativer

I henhold til forskrift om konsekvensutredning skal det alltid redegjøres for følgene av å ikke realisere planen. Dette vil kun være et referansealternativ som i det følgende er benevnt alternativ 0. Planalternativet skal undersøkes og konsekvensutredes med alternativ 0 som sammenligningsgrunnlag.

Reguleringsplan for nytt Opera-, museum og kulturhus i Kristiansund skal dermed undersøkes / utredes med disse alternativene:

- Alternativ 0 – Dagens situasjon lagt til grunn gjeldende regulering, sentrumsplan 1994
- Alternativ 1 - Forslagsstillers planalternativ (planforslaget)

3.4.1 Alternativ 0 – Dagens situasjon lagt til grunn gjeldende regulering, sentrumsplan 1994

I henhold til Forskrift om konsekvensutredning skal det redegjøres for følgene av å ikke realisere planen. 0-alternativet er et utredningsalternativ, ikke et planalternativ. Alternativ 0 innebærer at dagens situasjon mht. bebyggelse og anlegg, grøntstruktur og veiløsninger med mer, beholdes slik som i dag. 0 alternativet sikrer derimot ikke et jurdisk vern av bebyggelsen i planområdet.

Det er sentrumsplanen fra 1994 som representerer gjeldende reguleringssituasjon. Området er avsatt til offentlige formål og allmennyttige formål. Planen er nærmere beskrevet i kapitel 5.1.3.

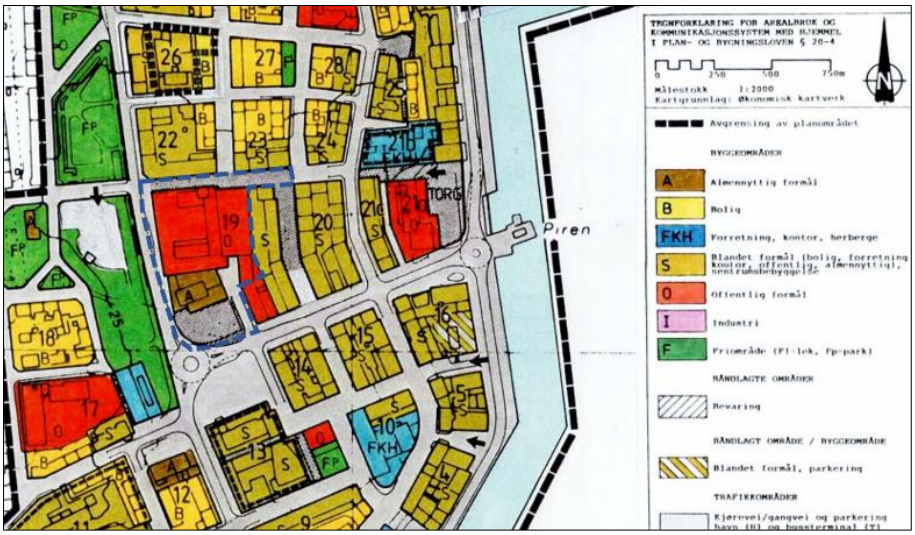

Figur 5: Kommunedelplan for sentrum. Kilde: Kristiansund kommune.

3.4.2 Alternativ 1 – Forslagsstillers planalternativ (planforslaget)

Bakgrunn:
Planen om å etablere et Operahus-, museum og kulturhus i Kristiansund har vært diskutert helt siden 1980. I 2008 nedsatte Bystyret et ad-hoc utvalg for å se på lokalisering og innhold. I 2009 fastla Bystyret hvor Operaen skulle ligge og at det skulle gjennomføres et forprosjekt med arkitektkonkurranse og kostnadsanalyse. Arkitektkonkurranse ble gjennomført i 2010, og i 2012 startet skisseprosjektet og det ble varslet oppstart av reguleringsprosjektet.

Skisseprosjektet som ble utarbeidet i 2013/14 er senere revidert og nedjustert, frem til nåværende prosjekt. Nedjusteringen skyldes bl.a. kostnader.

I prosjektet fra 2019 er bruttoarealet redusert med over 30%, fra 14.638 m² i 2014 prosjektet til 9.864 m². Fotavtrykket er redusert med 1000 m2. Dette er gjort uten at det går utover logistikk og funksjonalitet. Det er foreslått alternative bygningstekniske løsninger med forenklede fasadeprinsipper, forenklet snitt og volumoppbygging. I prosjekt 2019 er bruk og integrering av den eldste delen av Langveien skole (1924) tatt ut, og østfløyen av skolen langs Fritjof Nansens gate rives for å få rom til nybygget.

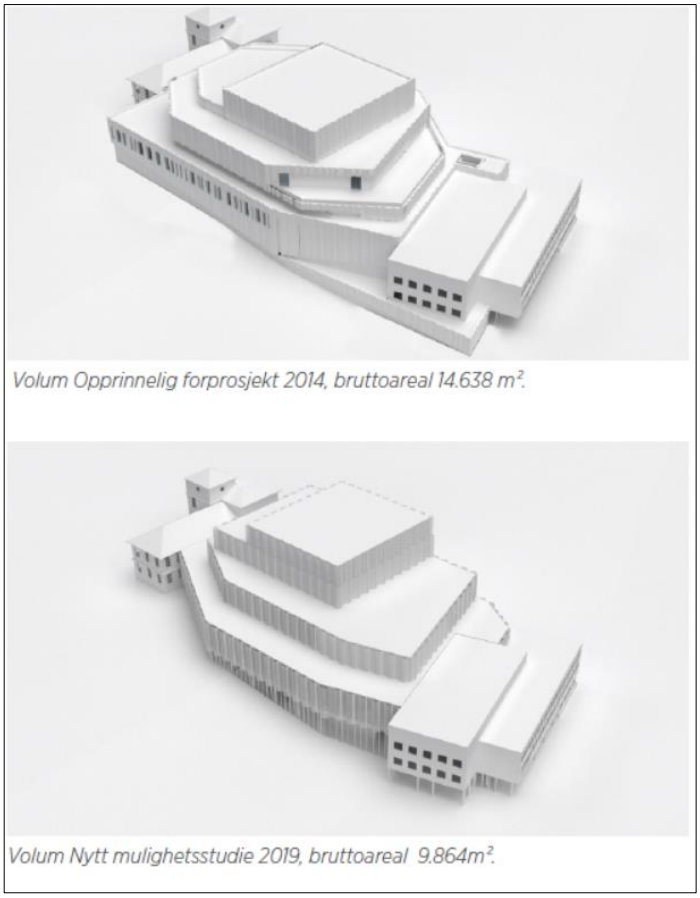

Figur 6: Prosjektet slik det var vist i 2014 og 2019. Kilde: C.F. Møller Architects.

Forslagsstillers planalternativ:
Reguleringsplanen regulerer Folkets hus og deler av Langveien skole til hensynssone bevaring. Bebyggelsen reguleres til annen offentlig eller privat tjenesteyting. Uteomhusområdene reguleres til torg, gårdsplass, gatetun, gang- og sykkelvei, og noen parkeringsplasser. Det angis to kotehøyde etter planert terreng i tre forskjellige høyder på nybygget, kote +30, +32 og +42.

Figur 7: Nyeste versjon av plankart. Udatert. Kilde: COWI AS

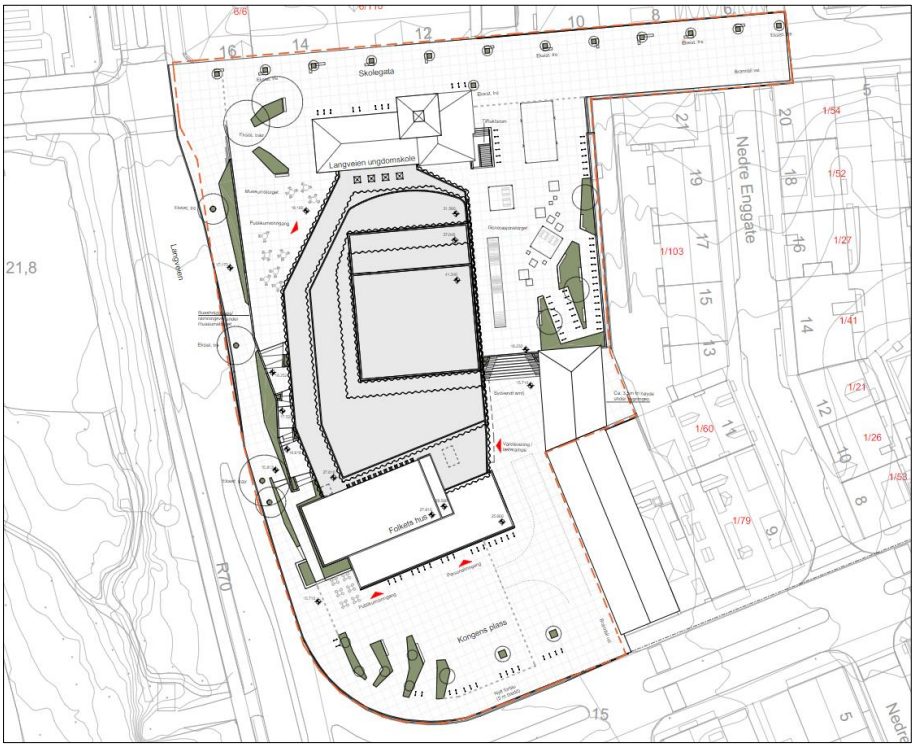

Figur 8: Situasjonsplan. Kilde: C.F. Møller Architects.

4 METODE

Generell metodikk for vurdering av virkninger og konsekvenser av planforslaget vil være følgende punkter:

- Informasjonsinnhenting og beskrivelse /verdivurdering av dagens situasjon
- Beskrivelse, beregning og vurdering av tiltakets virkninger og konsekvens
- Beskrivelse av tiltak som kan redusere eventuell negativ virkning av tiltaket (skadereduserende tiltak)

I konsekvensutredningen for dette planarbeidet er det valgt å ta utgangspunkt i Statens vegvesen sin håndbok V712 (2018) for ikke-prissatte konsekvenser.

4.1 Kriterier for verdi

Vurderingene gjøres på grunnlag av informasjon som finnes registrert i tilgjengelige databaser, samt hva som fremkommer av rapport fra gjennomførte arkeologiske undersøkelser. Med verdi menes at man gjør en vurdering av hvor verdifullt et kulturminne eller et kulturmiljø er. Håndbok V712 lister opp følgende kriterier for verdisetting av kulturarven:

	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå					
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/ internasjonal betydning
Arkitekturhistorisk betydning		bygningsmiljø som inneholder bygninger av begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningsmiljø som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningsmiljø som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningsmiljø som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell /etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/ etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell /etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person
Landskapsnivå					
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/ sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/ sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst /sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/ nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/ internasjonal betydning (er unikt)

Figur 4-1 Figuren viser kriterier for verdisettingen av fagtemaet «kulturarv». (SVVs sin håndbok V712, 2018:179)

Figur 2: Skala for vurdering av verdi. (Kilde: SVV sin håndbok V712)

I denne utredningen er det valgt å ikke dele konsekvensutredningen inn i spesifikke landskapsnivåer. Dette skyldes at det innenfor planområdet ikke er registrert verdensarvområder eller andre lokale, regionale eller nasjonale *kulturhistoriske landskap* som er av betydning.

I tillegg til håndbok V712 er det i utredningen skjelnet til Riksantikvarens tre overordnede verdier som forteller om et kulturminnes verneverdi. De tre verdiene er henholdsvis: kilde til kunnskap (kunnskapsverdi), som grunnlag for opplevelse (opplevelsesverdi) og som ressurs for bruk (bruksverdi).

Verdivurderingen er holdt på et generelt nivå. Fornminner er automatisk fredet etter kulturminneloven, og har sammen med vedtaksfredete kulturminner per definisjon stor verdi.

4.2 Kriterier for påvirkning

Påvirkning er et uttrykk for endringer som det aktuelle tiltaket vil medføre på et delområde/deltema. Vurderinger av påvirkning relateres til den ferdig etablerte situasjonen. Inngrep inngår kun i vurderingen av påvirkning dersom de gir varige endringer. Midlertidig påvirkning i anleggsperioden beskrives separat.

Vurdering av påvirkning gjøres for alle de verdivurderte delområdene. Skalaen som benyttes går fra sterkt forringet til forbedret. Ingen endring utgjør nullpunktet på skalaen. Ubetydelig endring representerer påvirkning nær null.

Skalaen på negativ side (forringelse) er mer finmasket enn skalaen på positiv side (forbedringer). For fagteamet "kulturarv" vurderes påvirkningsgraden ut ifra følgende oversikt:

Påvirkning	Landskapsnivå	Kulturmiljønivå
Sterkt forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenhenger. Bidrar til å ødelegge eller sterkt redusere verdien til viktige kulturmiljø Skaper barrierer.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet. Ødelegger den viktigste (mest verdifulle) delen av miljøet. Bidrar til at miljøets funksjon blir ødelagt. Tap av svært viktige enkeltelement.
Forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Reduserer verdien av de enkelte kulturmiljøene. Bidrar til reduserte sammenhenger.	Berører store deler av kulturmiljøet Reduserer miljøets funksjon. Tap av viktige enkeltelement.
Noe forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet, men dette kan fortsatt fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet. Svekker sammenhenger og forbindelseslinjer.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet. Tap av mindre viktige enkeltelement. Svekker sammenhengen.
Ingen/ubetydelig endring	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.
Forbedret	Gjenoppretter sammenhenger der det har vært brudd og bedrer kontakten mellom kulturmiljøer. Bidrar til restaurering av viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskapselement. Reduserer eksisterende negativpåvirkning eller tar bort støy.	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres. Bidrar til restaurering av kulturmiljøer eller kulturminner. Reduserer påvirkning eller tar bort støy.

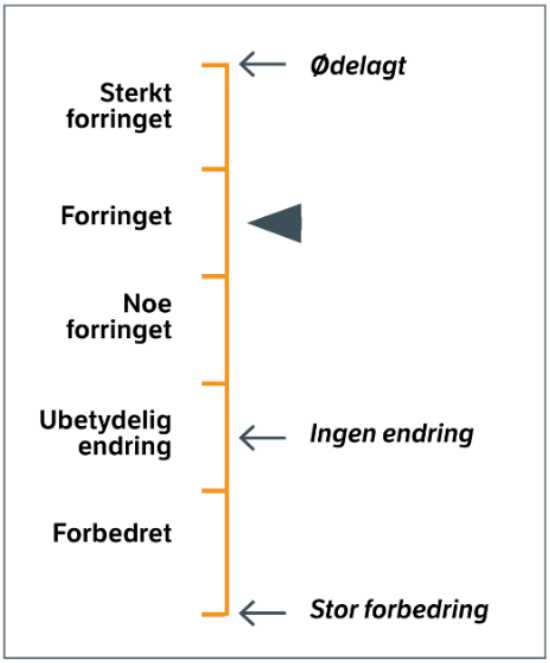

Figur 3: *Over: Figuren viser nivåene av påvirkningsgrad man skal utrede (SSVs håndbok V712, 2018: 181). Under: Skala for vurdering av påvirkning. (Kilde: SVV sin håndbok V712)*

4.3 Kriterier for konsekvens

Konsekvenser er de fordeler og ulemper et tiltak medfører i forhold til 0-alternativet. Konsekvens for et område eller et tema framkommer ved å sammenholde verdi og påvirkning i henhold til konsekvensvifta under.

I vifta utgjør verdiskalaen x-aksen, og vurdering av påvirkning finnes på y-aksen. Skalaen for konsekvens går fra 4 minus til 4 pluss. De negative konsekvensgradene er knyttet til en verdiforringelse av et delområde, mens de positive konsekvensgradene forutsetter en verdiøkning, etter at tiltaket er realisert, jf. side 119 i håndbok V712.

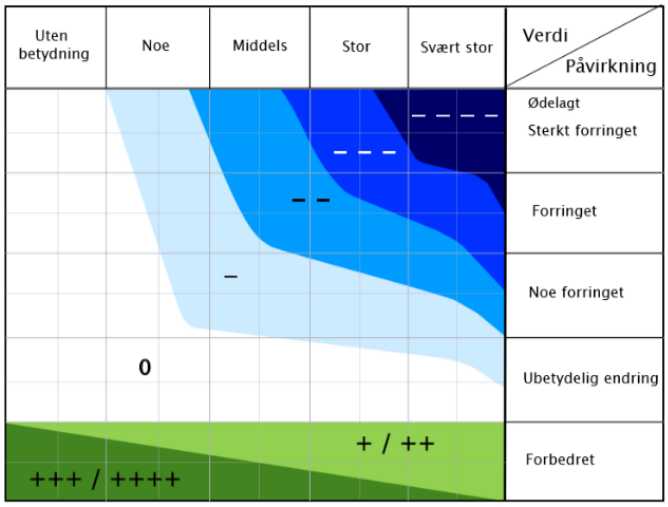

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
- - - -	4 minus (- - - -)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
- - -	3 minus (- - -)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
- -	2 minus (- -)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+/++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++/ ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Figur 4: Illustrasjonen viser tabell med skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder

4.4 Avgrensning av temaet

Fagtemaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap. Konsekvensutredningen omfatter både automatisk fredete og nyere tids kulturminner, (bygninger, anlegg, gater parker, ol.), innenfor planområdet og influensområdet. Hovedfokus i utredningen er nyere tids kulturminner.

4.5 Kunnskapsgrunnlag

Utredningen er skrevet på bakgrunn av offentlig tilgjengelig informasjon ved søk i databaser. Det er tatt utgangspunkt i relevant og tilgjengelig informasjon fra datakilder som kart, ortofoto, overordna planer og føringer, fylkeskommunale planer, kommunale planer og temaplaner. Følgende registre er spesielt brukt:

- Beskrivelse av planlagt tiltak som skal hjemles i planforslaget.
- Planens begrensning, evt. varslingsområde for planarbeidet (PDF og dwg) og influensområde.
- Mulighetsstudie av 01.03.2019.
- Sentrumsplanen "Kristiansund Sentrum".
- Askeladden er Riksantikvarens database for registrerte kulturminner og kulturmiljøer.
- Digitalt Museum sin fotografidatabase.
- Statens kartverk.
- Byggesaksarkivet.

4.6 Befaring

Det er ikke gjennomført fysisk befaring av planområdet i forbindelse med arbeidet.

4.7 Usikkerhet

Utredningen er basert på kjent kunnskap om kulturminneverdier, formell vernestatus og vurdering av verneverdi gjennom registreringer og hensynssoner. Det kan ligge usikkerhet i forhold som ikke er avdekket, herunder eventuelt behov for arkeologisk registrering i arealer som berøres av tiltaket.

Løsningene er ikke endelig detaljert, og dette kan også være en usikkerhetsfaktor i vurderingene.

5 FORUTSETNINGER

5.1.1 Lovverk

Vernetyper deles inn i tre hovedkategorier:

- Kulturminner er enten formelt fredet etter kulturminneloven
- Formelt vernet ved regulering etter plan- og bygningsloven
- Kommunalt/statlig listeført

Kulturminneloven:
Et fredet anlegg har nasjonal verneverdi. De fredete kulturminnene har de mest detaljerte føringene som er nedfelt i fredningsbestemmelsene. Ved nyere fredningsvedtak er det utarbeidet formål og detaljerte bestemmelser. Normalt vil en fredning omfatte både interiør og eksteriør. Ved ønske om inngrep i fredete bygninger må tiltakshaver søke Kulturminnemyndighet om dispensasjon fra fredningen. Arbeid ut over vanlig vedlikehold er søknadspliktig.

Vernet etter PBL:
Regulering til spesialområde bevaring eller hensynssone er kommunens fremste mulighet til å beskytte verneverdige kulturminner og kulturmiljøer. I databasen askeladden betegnes denne vernetypen som "Vernet etter PBL". (Askeladden er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge.) Det er egne bestemmelser knyttet til spesialområdet/hensynssonen. Bestemmelsene fastsetter bruk og grenser for hva som kan tillates av endringer på eksisterende bebyggelse, og kan angi hva slags nybygg som kan oppføres innenfor området.

Kommunalt listeført:
Den største gruppen av de registrerte kulturminnene er ikke formelt fredet eller vernet, men listeførte som bevaringsverdige. I Askeladden betegnes denne vernetypen som "kommunalt listeført".

Statlig listeført:
Kulturminner som anses som verneverdige av staten, men som ikke har formelt vern etter lov. Inneholder hovedsakelig verneklasse 2 fra statlige verneplaner. Verneklasse 2 innebærer at den statlige eier selv skal ivareta objektene og sørge for vern etter plan- og bygningsloven. Et vern etter verneklasse 2 forankres lokalt i sektoren/virksomheten i samarbeid med Riksantikvaren. Det er fylkeskommunen og Sametinget som skal uttale seg til planforslag og som derfor har ansvaret for å vurdere eiendommer i verneklasse 2 i forbindelse med en arealplan.

5.1.2 Nasjonale føringer

Sammen med forvaltningen av naturressurser utgjør kulturminner og kulturmiljø hovedelementene i en samlet miljø- og ressursforvaltning. I følge nasjonale retningslinjer for miljøforvaltningen skal mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø tas vare på og et representativt utvalg skal prioriteres for vern. Grunngivelsen for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø er at de har verdi som kilde til kunnskap, som grunnlag for opplevelse og som bruksressurs.

Følgende nasjonale retningslinjer, planer og føringer legges til grunn i forvaltningen. For nærmere informasjon om føringene vises til nettsiden: https://www.regjeringen.no/

I St.meld. nr. 16 (2004–2005) «Leve med kulturminner» presenterer regjeringen en handlingsplan for kulturminnepolitikken frem mot 2020.

Stortingsmelding nr. 35 (2012–2 013) Fremtid med fotfeste viderefører mye av hva som står skrevet i Stortingsmelding nr. 16. Målet i Stortingsmelding nr. 35 er at kulturminnepolitikken skal forvalte de kulturhistoriske verdiene på lang sikt som et kulturelt og miljømessig ressursgrunnlag for morgendagens samfunn (jf. s. 5–6).

Regjeringens kulturminnepolitikk er ytterligere konkretisert og utdypet i Stortingsmelding nr. 23 (2001–2002) Bedre miljø og tettsteder. Nasjonale mål for kulturminner og kulturmiljø.

Riksantikvarens bystrategi 2017-2020:
Riksantikvarens bystrategi inneholder Riksantikvarens anbefalinger om hvordan viktige historiske bymiljøer skal forvaltes. Noen av de viktigste anbefalingene i strategien er:

- *Mer tilpasning, mindre kontrast* - Nybygg og endringer i de viktigste historiske byområdene bør i større grad videreføre byggeskikken og tilpasses det eksisterende bygningsmiljøet i høyde, volum, utforming og materialbruk.
- *Verdiene bestemmer virkemidlene* - Begrunnelsen for vern må være tydelig, og skal være premiss for hvilken bevaringsløsning som velges. Dersom opplevelsesverdiene til bygningsmiljøet er viktigst, kan bevaring av fasadene være løsningen.
- *Kvalitet skal vektlegges* - I de viktigste historiske bymiljøene skal nybygg, rehabilitering og endringer på eksisterende bygninger, være av høy kvalitet.
- *Byreparasjon* - I bymiljøer hvor det tidligere er gjort uheldige grep, kan det gjennomføres byreparasjon. Dette kan være tilbakeføring eller oppføringer av nye bygninger som ivaretar miljøets egenart.
- *Høyhus og fortetting* - Fortetting i historiske bymiljøer og høyhus kan være gode grep som del av en bærekraftig og klimavennlig byutvikling.

5.1.3 Regionale planer og føringer

Regional delplan for kulturminner, Møre og Romsdal fylkeskommune:
Regional delplan for kulturminner av regional og nasjonal verdi har som hovedformål å utvikle strategier for forvaltning, formidling og bruk av kulturarven i Møre og Romsdal. Det er videre et mål at planprosessen skal være med på å heve kunnskapen om regionen sine kulturarvverdier. De skal utvikles felles verdiforståelse og samhandling og skape et bedre samspill mellom vern, bruk og verdiskaping. Planen skal gi en presentasjon av et utvalg viktige automatisk fredete kulturminner og en oversikt over kulturminner fra nyere tid som har regional og nasjonal verdi, samt lage handlingsprogram for hvordan de kan tas vare på. (….) Planen vil bli lagt til grunn for fylkeskommunen sine

innspill til kommunal planlegging og ellers for prioritering av vernetiltak, restaureringsarbeid, formidling og tilskuddsforvaltning. Kommunene vil bli oppfordret om at vedtatt plan med oversikt over kulturminner og kulturmiljø av regional og nasjonal verdi skal vurderes for innarbeiding i kommuneplan og detaljplaner. I planen nevnes konkret for Kristiansund: gjenreisningsbyen som er av nasjonal verdi, og utendørsscenen av regional verdi.

Regional delplan for attraktive byer og tettsteder (2015):
Formålet med planen er å legge til rette for en framtidsrettet utvikling av Møre og Romsdal fylke gjennom å utvikle funksjonelle arbeids-, bo- og serviceregioner (ABS-regioner), fremme en mer bærekraftig by- og tettstadsutvikling og styrke samordnet bosted-, areal- og transportplanlegging i og mellom kommunene. Hensikten er å gi føringer for arealbruken i sammenheng med den fysiske planleggingen og lokaliseringen av handel og andre typer funksjoner i kommunene. Kristiansund er nevnt som en av 4 regioner i fylket.

5.1.4 Kommunale planer og føringer

Kommuneplan:
Kommuneplanens arealdel, vedtatt i 2011, unntok sentrum fra planområdet. Bestemmelser og retningslinjer inneholder likevel noen premisser for planarbeidet.

Kommunedelplan:
Kommunedelplan for Kristiansund sentrum - 1994 (K-199101). Dette er den juridiske planen som gjelder for området. Byggeområdet er avsatt til offentlig respektive allmennyttig formål (rettslig bindende). For øvrig er området avsatt til offentlig trafikkområder. Planområdet grenser til bebyggelse med blandet formål sentrumsbebyggelse og friområde park. For kvartalet angis inntil 3 etasjers bebyggelse med gesimshøyde inntil 11-13 m mot offentlig rom og mønehøyde inntil 15-17 m (ikke rettslig bindende retningslinjer).

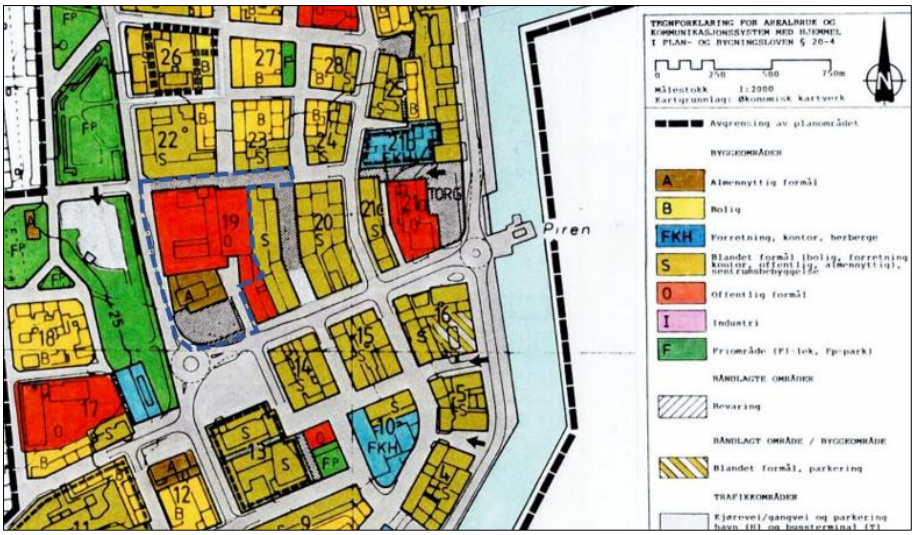

Figur 5: Kommunedelplan for sentrum, planområdet markert med blå stiplet strek. Kilde: Kristiansund kommune.

Fra planbeskrivelsen:

Disse vedtak innebærer følgende:

- gjenreisingsbyens arkitektoniske uttrykk og særtrekk med byggehøyder, tak og fasadeutforming skal være retningsgivende for utformingen av de endringer og nye tiltak som vil være nødvendig å gjennomføre i sentrumsområdet
- de plassdannelser og aksesystemer som er lagt til grunn i gjenreisingsbyens byplansystem, bør opprettholdes
- ved endringer eller nybygg må det tas hensyn til omgivelsene og ikke tillates brudd med det som må oppfattes som omgivelsenes særpreg eller sentrum som helhet
- det utarbeides retningslinjer i forbindelse med utbedringer, påbygg og nybygg i sentrumsområdet. En slik rettleier bør utarbeides av bygningsrådet i samråd med fylkeskonservatoren og skal inneholde retningslinjer som ivaretar sentrumsbebyggelsens arkitektoniske særtrekk med byggehøyder, tak og fasadeutforming samt gi råd om oppsetting av reklameskilt.
- Kaibakken er et viktig sætrekk i Kristiansund byplan som hovedakse for oppfarten fra havneområdet. Ved en forbedring av situasjonen for fotgjengerne ved kryssing av Kaibakken, bør midtaksen beholdes

I temakart tomteutnyttelse/bygningsvolum er området avsatt som område 3, med følgende bestemmelser:

3

Område med:

- vesentlig sammenhengende bebyggelse
- inntil 3 etasjer og loftsetasje over terreng
- gesimshøyde inntil 11-13 m mot offentlig rom
- mønehøyde inntil 15-17 m
- takvinkel inntil 45 grader
- bebygd areal inntil 70% av tomteareal - i tillegg kan felles gårdsrom lukkes i en etasje i kvartaler hvor hele kvartalet er vist med blandet formål

<u>Kommunedelplan for sentrum (under arbeid):</u>
Planarbeidet pågår, revisjon vil foregå etter offentlig ettersyn. Det foreligger innsigelser som er under administrativ og politisk behandling, fremdriften er derfor usikker. Følgende relevante analyser/utredninger er utarbeidet i forbindelse med kommunedelplanen:

- Vedlegg 3 - Mulighetsstudie inkl. DIVE-analyse, Asplan Viak, 2015
- Vedlegg 4 - Formingsveileder, Asplan Viak, 2015

For tilgang til fastsatt planprogram (2013) samt ovennevnte utredninger, herunder DIVE-analyse, se 2015/32939-83 (komplett høringsforslag 2019, fra Innsyn i gammel postliste).Foreløpig revidert planbeskrivelse mv. er tilgjengelig under postliste 19/01112 (ePLAN-19/00292), der sentrumsplanens fortsatte behandling vil være tilgjengelig. Det står lite om Opera, museum og kulturhus i denne planen, men det er klart at det kan være relevant bakgrunnsinformasjon.

Plankart skal rettes opp slik at den viser fremtidig byggeområde for OMKK-eiendommen. Om kulturminner er følgende skrevet i utkast til kommunedelplan:

Ved hjelp av hensynssoner legges ulike typer vern på forskjellige områder, jf. kapittel 5.3. En stor del av sentrum får hensynssone kulturmiljø som samsvarer med NB-området slik det er vist i figur 8 (Red. anm. avgrensning for sentrum i NB-registeret)*. Her er det lagt vekt på at utbygging skal innordne seg bymønsteret og arkitekturen i gjenreisningsbyen. Bygningsmiljøer og enkeltbygninger som er vurdert som spesielt verneverdige er omfattet av et mer finmasket nett av hensynssoner mens fredede enkeltobjekter får båndlegging i henhold til kulturminneloven*.

Reguleringsplan:
Det foreligger en kommunedelplan som gjelder ift. arealformål.
Planområdet dekkes av fire eldre reguleringsplaner (før 1985):

- R-007 - Sentrumsplan: Reguleringsplan for Kirkelandets sentrum, som dekker et større areal i sentrum.
- R-026 - Samfunnshuset: Endret regulering for Samfunnshuset.
- R-028 - Ungdomsskolen: Reguleringsplan kalt Del av kvartalet: Skolegata – Nedre Enggate - Kaibakken – Langveien.

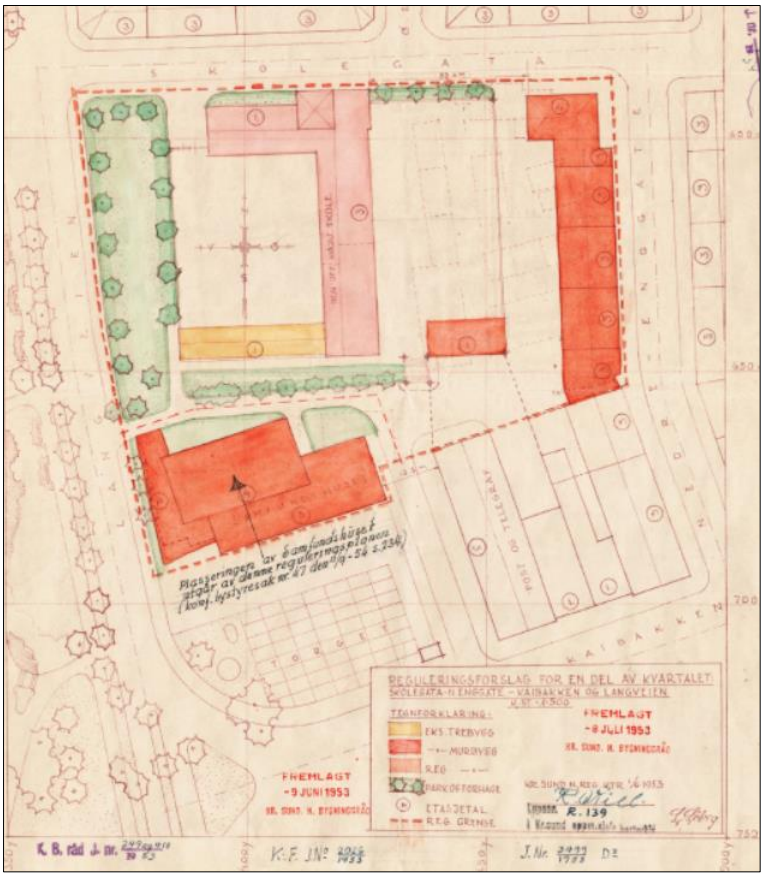

Figur 6: Reguleringsplanen fra 1953. Kilde: Kristiansund kommune

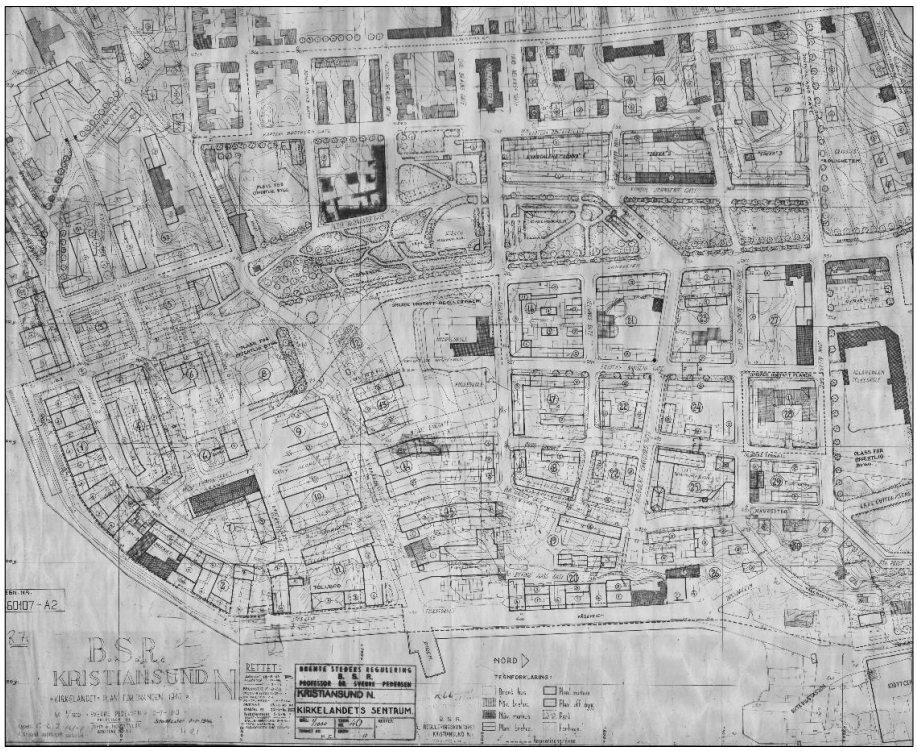

Figur 7: Sentrumsplanen (R007), signert Sverre Pedersen 1946. Kilde: Kristiansund kommune.

5.1.5 Verneplaner og retningslinjer

Kulturminnegrunnlag

Tiltaket ligger innenfor NB!-område (nasjonale verneverdier i by), delområde «Kristiansund Sentrum». Dette utløser krav til konsekvensutredning Planen må derfor bl.a. vurderes opp mot verdivurderingen av NB! -området, og vurderingen av tålegrense, jf. veileder til NB! –registret veileder for når tiltak etter vedlegg II skal konsekvensutredes (kap. 2 og 3.2.12).

NB-registeret er Riksantikvarens database over byer og tettsteder i Norge med kulturmiljøer som har nasjonal interesse. Registeret omfatter 75 byer der sporene etter 1000 års byhistorie er kartfestet. De historiske byene og tettstedene opplever nå et omfattende utviklingspress som følge av den sterke urbaniseringen som preger dagens samfunnsutvikling. NB!-registeret angir områder hvor det må vises særlige hensyn i forbindelse med videre forvaltning og utvikling. Det innebærer ikke formelt vern at et kulturmiljø er med i NB!-registeret, men det gir et grunnlag for angivelse av nye hensynsoner iht. plan- og bygningsloven. Områdene kan også gi grunnlag for innsigelse ved nye arealplaner. Det kan heller ikke utelukkes at noen NB!-områder bør fredes eller at det finnes objekter i disse som på sikt kan vise seg å måtte sikres etter kulturminneloven.

6 DAGENS SITUASJON

6.1 Historisk utvikling

Steinalder og vikingtid

Fosnakulturen fikk sitt navn etter byen på Nordmøre, og går helt tilbake til 8000 år f.Kr. Disse ytre distriktene var tidlig isfrie, og i havet fantes rikelig med føde, slik at folk kan ha bodd på Nordmørekysten før istiden var slutt. I Kristiansund finnes det også heller med spor etter veidefolk fra yngre steinalder, som vitner om tidlig bosetning.

Middelalderen

På fiskeværet Grip, som ligger 10 km nordvest for Kristiansund har det i flere århundrer foregått tørrfiskproduksjon. Tørrfisk var et viktig eksportprodukt fra Norge i middelalderen og gjennombruddet foregikk på 1100-tallet. Fiskeværet Grip var et av produksjonsstedene. Kysten utenfor Nordmøre var et viktig gyteområde for skrei, og var naturgrunnlaget for et viktig fiskeri på seinvinteren.

Figur 8: Oversiktskart over området omkring Kristiansund. Kilde: Finn.no og COWI.

I middelalderen var Grip den eneste tettbebyggelsen i det som i dag er Kristiansund kommune med blant annet erkebiskopen i Nidaros som væreier. Men fiskeværet hadde ingen plassering som kunne utvikles til en by, og på 1500-tallet ble det stadig dårligere lønnsomhet i fiskeriene. (Kilde: Kristin Eriksen (januar 1999). «1300-tallet og fram mot 1700-tallet.». Kristiansundsboka - Et undervisningsopplegg for elever på mellomtrinnet.)

Ladestedet Lille-Fosen

Skipsleia og ei god havn var grunnlaget for byens eksistens, og havna i Lille-Fosen er kjent så langt tilbake som det finnes kilder. Fosna gård i Vågen regnes for å være byens vugge, men det er usikkert i hvilken grad det var fast bosetning rundt havna allerede i middelalderen.

Ladestedet vokste fram gjennom trelasthandel, fiskeri og klippfiskproduksjon. På 1600-tallet utviklet det seg en tettbebyggelse kalt Fosna eller Lille-Fosen ved

havna mellom de tre øyene Kirkelandet, Innlandet og Nordlandet. Dette fordi det var behov for utskipingshavn/ eksporthavn/tollsted for hollendernes handel med tømmer. Lille-Fosen fikk status som ladested underlagt Trondheim. Fra 1680-årene ble fiskeriene og fiskeeksporten igjen viktigst for tettstedet, og klippfiskproduksjon utviklet seg til en stor virksomhet midt på 1700-tallet. (Kilde: lokalhistorie WIKI)

Kjøpstaden Christiansund

Den 29. juni 1742 fikk ladestedet status som kjøpstad og nytt navn, Christianssund, av kong Christian VI. Byen utviklet seg hurtig og ble en viktig by for fiskehandel. Dette trakk utenlandske kjøpmenn til byen, spesielt britiske. Klippfiskproduksjon tok til igjen, etter en nedgang på 1600-tallet, og midt på 1700-tallet utviklet dette seg til en stor virksomhet. De mest driftige av kjøpmennene i Kristiansund skaffet seg kontroll over alle ledd i klippfiskproduksjonen: de kjøpte opp fiskeværene og innførte et system som ble kalt for værtvang. De tok imot fangsten og sto for produksjonen av klippfisk, og de var eksportører. Milnbrygga og Milnbergan, midt i Kristiansund sentrum, er viktige kulturminner fra denne tiden. Klippfisken skulle eksporteres og i årene etter 1776 bygde byen opp en stor skipsflåte med flere skipsverft og reperbaner. Videre fram mot 1806 hadde næringslivet i Kristiansund en eksplosjonsartet utvikling, hvor byen ble tilført store rikdommer.

Spansketida

"Spansketida" er betegnelsen på perioden fra 1830 og utover. I denne perioden kom spanske skip til Kristiansund for å kjøpe klippfisk direkte fra kjøpmennene i byen. Rikdommen denne perioden tilførte byen var viktig for utviklingen av næringslivet.

Midt på 1800-tallet ekspanderte klippfiskproduksjonen ut over det fiskeriene på Nordmøre, Romsdal og Trøndelag ga av råstofftilgang. Byens kjøpmenn måtte derfor satse på oppkjøp av råfisk i Lofoten og Finnmark for å kunne tilfredsstille etterspørselen. Byen fikk en stor flåte av små seilfartøyer, jakter og galeaser til denne trafikken. Markedet ble også utvidet, blant annet til Amerika.

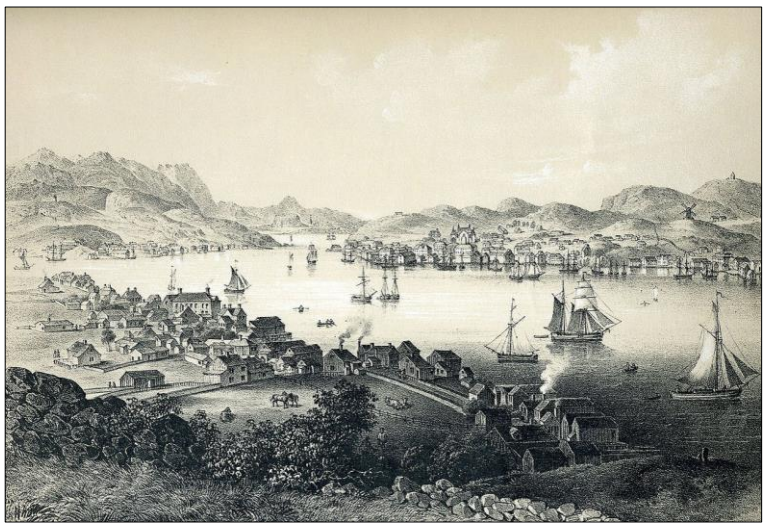

Figur 9: Kristiansund havn omkring 1840. 100 år tidligere var navnet på stedet Lille-Fosen. Kilde: "Norge fremstillet i Tegninger" 1848 by Chr. Tønsberg.

I 1884 ble klippfisknæringen rammet av et økonomisk krakk som rammet alle firmaer i bransjen hardt. Krakket skyldtes et plutselig fall i prisene på markedet i Spania, med det resultat at alle klippfiskeksportører, med ett unntak, gikk konkurs.(Kilde: Egil Husby: En bank for by og bygd. Nordmøre Sparebank 150 år. 1835–1985. s.111.)

Byen før krigen

Kristiansund var på slutten av 1800-tallet beskrevet som en vakker by med mange store kjøpmannsgårder og sjøboder eller brygger. Byen var likevel preget av at det ikke var noen spesiell reguleringsplan for oppføring av bygninger. Dette skulle vise seg å være upraktisk da bilene på 1900-tallet gjorde sitt inntog i bybildet.

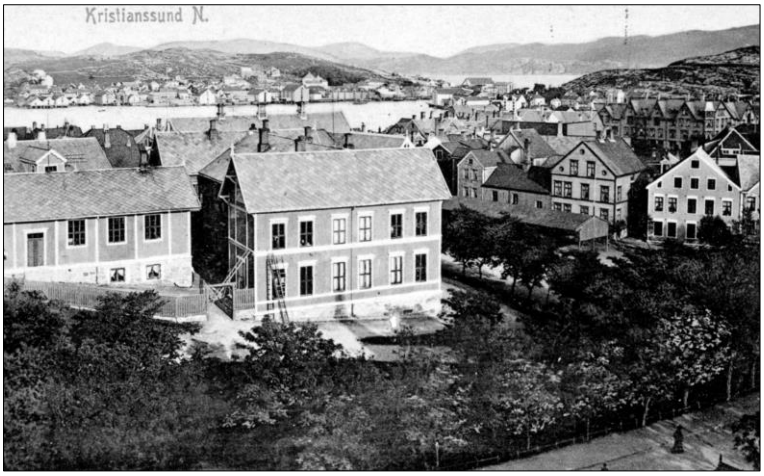

Figur 10: Postkort datert 1914 med foto av Latinskolen, eller den KOHAS, Høgre Skole, på Kirkelandet i Kristiansund, fotografert fra Kirketårnet på Kirkelandet Kirke. Kilde: Digitalt museum.

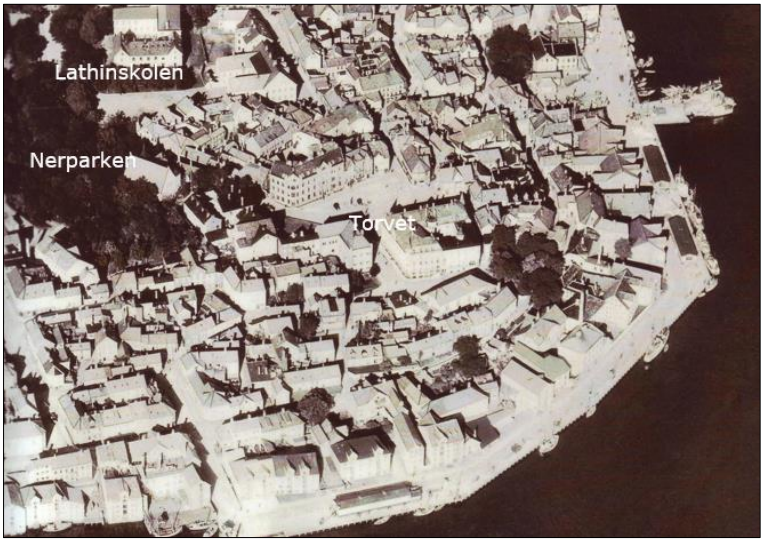

Figur 11: Flyfoto av Kristiansund sentrum 1938. Midt i bildet sees det gamle torvet, øverst til venstre del av Langveien skole, Latinskolen og parken. Kilde: Digitalt museum.

Byen bestod i hovedsak av trehus med stående panel, men utover første halvdel av 1900-tallet ble det bygget flere murhus og større bygårder. Blant nevneverdige bygg som preget Kristiansund på den tiden var Festiviteten, Norges Banks filial, Grand Hotell og kirken. I Vågen, som ligger nord for sentrum, fikk man også utvikling av skipsverft og annet maritimtrettet næringsliv.

Før krigen var området ved Kongens plass preget av bygninger med viktige samfunnsfunksjoner, slik som "Lathinskolen" (senere Langveien skole), "Pigeskolen", "Almueskolen" og den gamle kirken i parken vest for skolen. I området lå det også små og mellomstore bygårder og byhus knyttet til ett i hovedsak selvgrodd gatemønster. Her lå også byens fengsel i perioden 1865-1940. "Skolegaden" (som finnes i dag), krysset området i tilnærmet rett linje øst-vest, mens Langveien delvis fulgte dagens trasé i retning byens torg som lå sør for planområdet. (Lokalihistorie WIKI)

Figur 12: Kart som viser området i 1887. Her sees bl.a. Latinskolen, kirken, og torvet. Kilde: Finn.no.

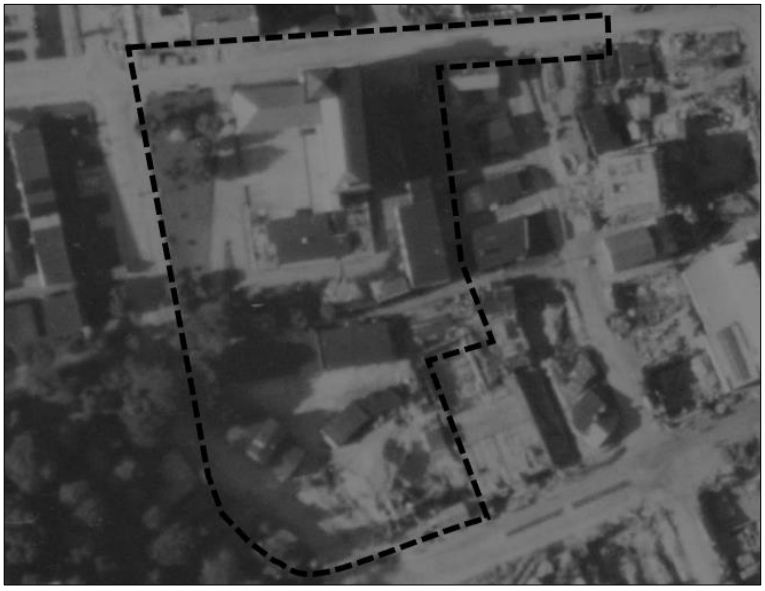

Figur 13: Kart som viser området i 1887. Her sees bl.a. Latinskolen, kirken, og torvet. Kilde: Finn.no

Bombing og krigstid

I april 1940 ble Kristiansund bombet av tyske fly. Etter bombingen var store deler av byen totalskadd. Rundt 800 av byens 1300 bygninger ble helt eller delvis ødelagt, noe som tilsvarer 28 prosent av landets samlede krigsskader på bygninger under 2. verdenskrig. De sentrale delene av Kirkelandet og Nordlandet, som ble ødelagt ved bombingen, ble totalt omregulert i etterkant av krigen.

Figur 14: Kristiansund etter bombingen våren 1940, med Vestsiden skole i bakgrunnen. Kilde: Digitalt Museum.

De fleste innbyggerne som hadde blitt bostedsløse måtte bo i brakker til krigens slutt. Den gamle trehusbyen med selvgrodd struktur på ferdselsårer og eiendomsgrenser ble erstattet av rette gateløp og akser som er rettet mot storslagne naturmotiver. (Kilde: Gjenreisingsbyen.no: Bombingen av Kristiansund.)

Gjenreisingen

På grunn av de store krigsskadene vedtok administrasjonsrådet den 26. juli 1940 å etablere et eget gjenreisningsinstitutt i Kristiansund, som det eneste i landet. Arbeidet med gjenreisningsplanen ble ledet av professor Sverre Pedersen. Etter hvert ble arkitekt Erik Rolfsen tilsatt som leder av BSRs avdelingskontor i Kristiansund, frem til årsskiftet 1942/43, da han ble overført til gjenreisningsdepartementet i England. Han fikk i hovedsak ansvar for utarbeiding av soneplan for Kristiansund. Arkitekt Arne Korsmo ble tilsatt som byarkitekt i 1940, en stilling han hadde til 1942 da han ble avløst av Karsten Stang. I tillegg var flere lokale og nasjonalt kjente arkitekter engasjert for å planlegge enkeltbygg.

Kristiansunds byplan er klart påvirket av et klassisistisk planideal, med utsiktsakser og sentrale plassdannelser. De to hovedaksene er Langveien, som peker mot Freikollen, og Kaibakken (Oppfarten), som går fra havnen opp til sentralplassen Kongens plass. Oppfarten peker mot Tustnastabben i øst, tidligere også via sentrum i stålfagverksbuen i Nordsundbrua, som ble revet på slutten av 1990-tallet.

Et annet byplanmotiv er havnefronten på begge sider av Oppfartens nedre ende. Havnefronten har stort slektskap med bebyggelsesmønsteret i de eldre

kjøpmannstunene som opprinnelig omkranset havnen. Disse hadde tilbaketrukne våningshus med langfasaden mot havna og et fremskutt sjøhus/brygge på hver side, ofte med gavlveggen mot havnen.

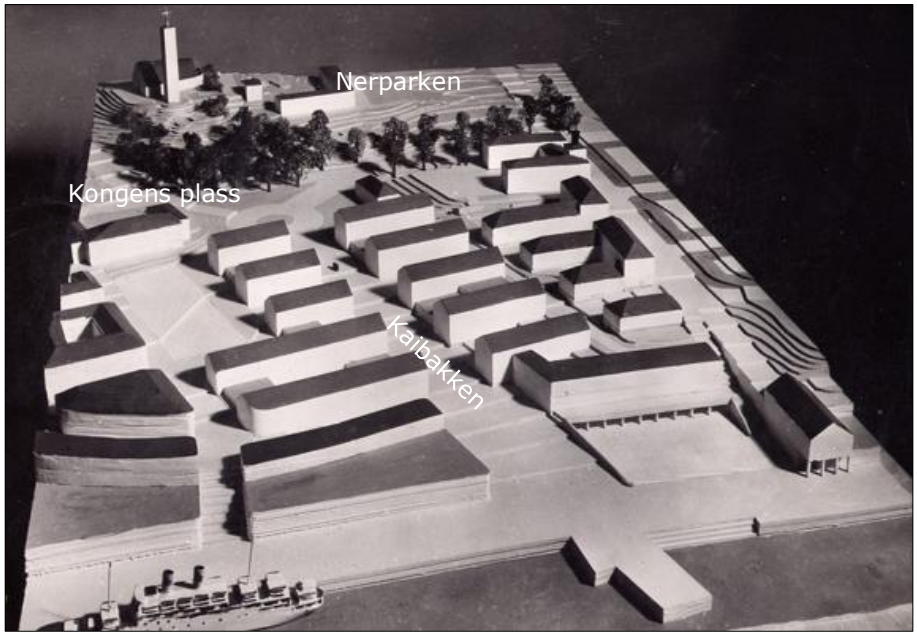

Figur 15: Modellbilde av Sverre Pedersens byplan. Merk at kirken på et tidspunkt var planlagt som fond motiv på Barmannshaugen vest for parken, i enden av Kalbakken. Etter en lengere tids diskusjon ble kirken bygget i Roligheten. Kilde: Gjenreisningsbyen.no

Ellers sto hagebyideen sterkt i byplanen, blant annet med et sentralt parkdrag som løper nordover fra sentralplassen Kongens plass til det går over i det gamle grønt-draget ved drikkevatnanlegget ” Vanndammen” og videre via Kringsjå ut til havet. Dette parkanlegget lå parallelt med utsiktsaksen Lyngveien. Sverre Pedersen trakk sammenligninger med parken i Versailles, med utsiktsakse som fortapte seg i det fjerne.

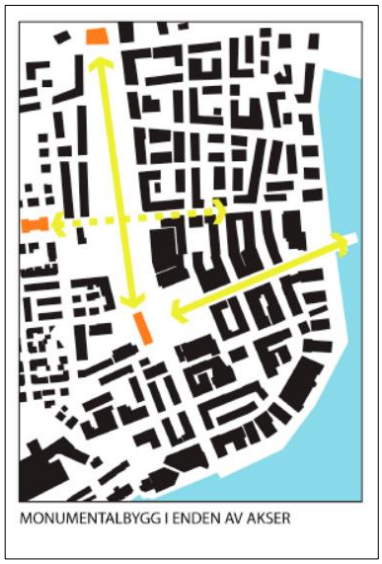

Figur 16: Monumentalbygg i enden av akser. Presentasjon av forslag til planarbeid 2013: Kilde: C.F. Møller Architects.

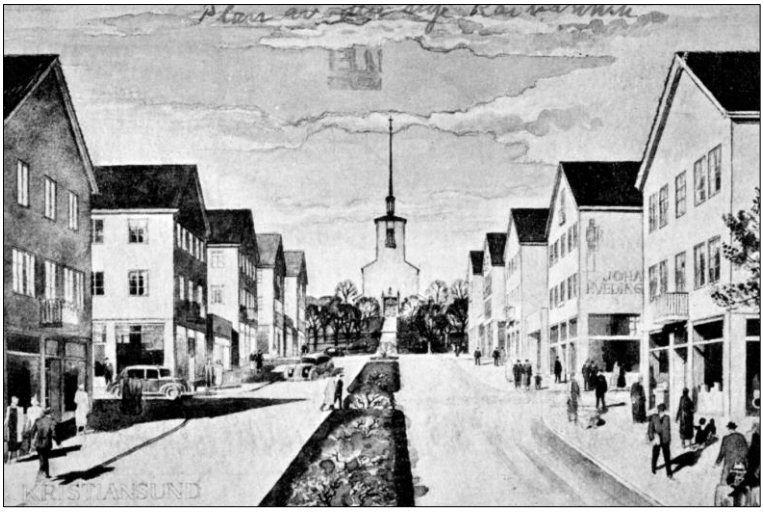

Figur 17: Tegning av den nye Kaibakken (Oppfarten) etter den vedtatte reguleringsplanen etter 1945. Kilde: Gjenreisningsbyen.no

Bebyggelsen hadde klare funksjonalistiske trekk, men samtidig med klare sideblikk til det historiske, med røtter i lokal byggeskikk. Den tilbakeskuende og historiserende karakteren medfører at noen mener den er et tidlig eksempel på postmodernisme. I de mest sentrale byområdene ble det oppført branntrygg bebyggelse, for en stor del i armert betong. Dette var naturlig som følge av kravet, men også et resultat av en funksjonalistisk materialtankegang. Det langt mer tradisjonelle saltaket, som ble benyttet på de fleste av betongbyggene, brøt imidlertid med funksjonalismen. Volumsammenstillingen hadde, som nevnt, slektskap med oppbyggingen av de gamle kjøpmannstuene.

Flere av de saltakskronede betongbyggene hadde også andre trekk som ledet oppmerksomheten mot det maritime. Øverst i gavlveggen var det i enkelte tilfeller vinduslignende små balkonger. Betongbyggene fikk ofte også et foredlet preg gjennom mineralittpuss i duse nyanser av grått, grårosa, grågrønn, gråblå, samt andre tilsvarende farger. En del forretningsbygg hadde butikkskilt med emblem som illustrerte firmanavn og bransje. For eksempel Sverdrup Bokhandel med sverdsymbol, og Løveapoteket med løve. Butikkskiltene var også nøye inkorporert i fasadens komposisjon og design. De fleste forretningsbyggene var kombinasjonshus, med forretning i første etasje og kontor og eller bolig i de 2 øverste etasjene.

I følge Riksantikvaren er Kristiansund kan hende den mest særpregede gjenreisningsbyen etter andre verdenskrig. I følge Sverre Pedersen selv er byen hans hovedverk. (Kilde: Riksantikvaren, NB-registeret).

<u>Nyere tid</u>
1950-årene var preget av gjenreising og et rikt sildefiske om vintrene. Byen hadde på denne tiden også en trålerflåte som skaffet råstoff til klippfiskproduksjonen. 1. januar 1964 ble Grip som da var landets minste kommune, innlemmet i Kristiansund. Deler av Nordlandet hadde fram til nå vært en del av daværende Bremsnes kommune, men ble overført til Kristiansund.

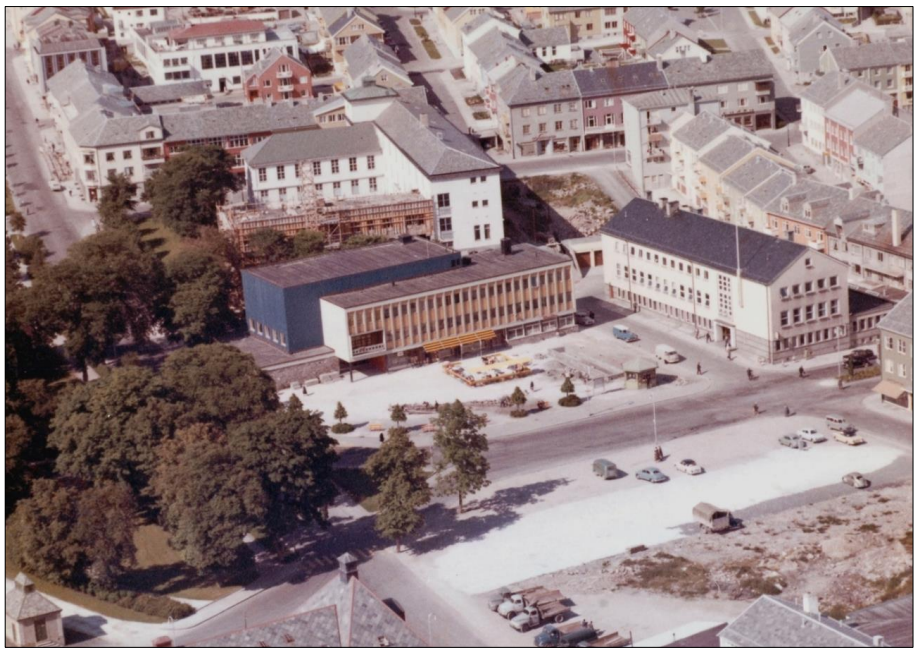

Figur 18: Flyfoto ca. 1963, over Kongens plass, midt på bildet sees Folkets hus, og ovenfor Langveien Ungdomsskole (nyfløya er under bygging), over gaten til høyre sees postkontoret og telegrafen. Kilde: Nordmøre museum.

På slutten av 1960-årene var Kristiansund nesten ferdig gjenreist. Det var tid for å se nærmere på utsmykking av offentlige rom. Flere krigsminnesmerker ble avduket, og byen ble utvidet med nye bolig- og næringsområder.

I 1970 startet en ny og viktig kommunikasjons æra da flyplassen åpnet. Samme år startet arbeidet med Kristiansund som base for oljevirksomheten i Nordsjøen. Forsyningsbasen Vestbase åpnet i 1980. Sterkoder mekaniske verksted fortsatte med skipsbygging til 2003. Etter dette var det slutt på skipsbyggingsepoken. Nye Kristiansund sykehus ble åpnet i 1986 av daværende kronprinsesse Sonja.

6.2 Verdivurdering

Det følgende er en gjennomgang av nyere tids kulturminner og automatisk fredete kulturminner i influensområdet og planområdet med beskrivelse og vernevurdering.

6.2.1 Nyere tids kulturminner

Beskrivelse

I punkt 2.1 i utredningsprogrammet står følgende under første delpunkt under sentrale temaer: *Hvilke kulturminner finnes, både arkeologiske og nyere tids?*

I det følgende kapitlet gjennomgås hvilke kulturminner og kulturmiljø som finnes i plan- og influensområdet, og hvilke verdi de er vurdert å ha.

Planområdet

Planområdet omfatter en sentral del av NB- området i Kristiansund sentrum. Her ligger Folkets hus og Langveien skole som hver for seg representerer viktige epoker i byens historie. I likhet med influensområdet, er det heller ikke her objekter som er omfattet av et formelt vern, slik som fredning etter kulturminneloven, eller regulering til bevaring/hensynssone iht. Plan- og bygningsloven. Ingen bygninger og anlegg er kommunalt eller regionalt listeført.

Planområdet er delt inn i Kulturmiljø 1 (KM1) Folkets hus. Her tas del av Kongens plass og tilliggende bygg med (mørkebrun i kart under). Langveien skole (KM2): Her tas skolebygninger, skolegård, parkareal og deler av skolegata med (lysebrun i kart under).

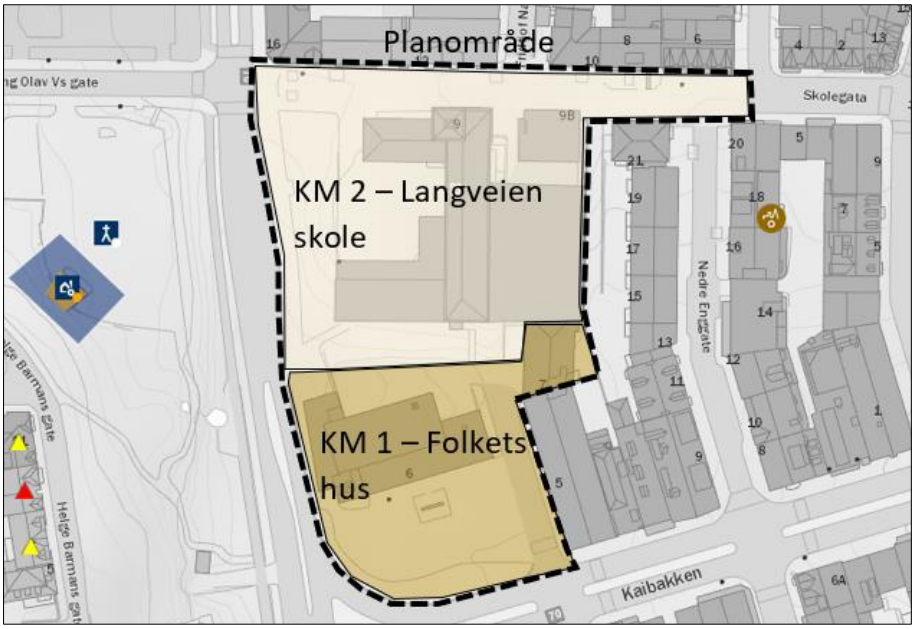

Figur 19: *Registreringskart – Askeladden. Sort stiplet linje = Planområde, mørk oransje = kulturmiljø 1 (KM1) og lysere brun = kulturmiljø 2 (KM2). Kilde: COWI.*

Planområdet				
Kulturmiljø 1 (KM1) – Kongens plass 6 - Folkets hus	Folkets hus	K89	1959 1961*, tilbygg ca. 1980-90.	Registrert i NB-registeret (Nasjonale interesser i by), som del av delområdet Kristiansund sentrum.
Kulturmiljø 2 (KM2) Skolegata 9 - Langveien skole (Den høgre skole)	Langveien skole (den høgre skole)		1924	
	Tilbygg av sørfløyen		1951	
	Fløy mot Folkets hus		1964	

** Bygningen ble tatt i bruk i 1959 ifølge nettstedet gjenreisningsbyen.no, mens den ble tatt i bruk i 1961 jf. Tilstandsrapport for bæresystem fra Tonning og Lieng, datert 08.12.09.*

Figur 20: *Oversiktsbilde for planområdet med bygninger, og byggeår. Kilde: Askeladden og COWI.*

<u>Kulturmiljø 1 (KM1): Kongens plass 6 - Folkets hus</u>:
Folkets Hus danner byveggen mot Kongens Plass i nord. Bygningen stod klar til innflytting i 1959. Arkitekt var Ole Øvergaard. Bygget har et tilbygg i glass fra 1980-årene. Avisen Tidens krav, en skobutikk, og Westerheims is-bar fikk tilhold i bygget, men først og fremst var huset fagbevegelsens eget samlingssted. Foruten kontorer var det også en stor sal med scene i øverste etasje, og en mindre sal i etasjen under. På 1960-tallet og 1970-tallet ble det arrangert utallige dansefester og andre underholdningsarrangement i Folkets Hus.

Folkets hus ble det første bygget som brøt med det arkitektoniske mønsteret i gjenreisningsbyen. Det nye bygget ble oppført med kubisk form, modernistiske trekk og flatt tak. Fargebruken er også endret til mindre kontrasterende farger. Bygningens interiør og tekniske tilstand er ikke vurdert i denne rapporten. Bygningen er ikke formelt vernet, men er avmerket i NB-registeret.

Kulturmiljø 1 omfatter også den del av Kongens plass som grenser inn mot Folkets hus. Plassen bør vurderes som helhet, men den delen som er innenfor planområdet utgjør en viktig helhet sammen med resten av Kongens plass, men også med Folkets hus. Plassgulvet er dels utflytende og nedslitt, og plassen er med bygulv, vegetasjon og materialbruk i begrenset grad utformet i tråd med visjonen i byplanen. Plassen er ikke formelt vernet, men er avmerket i NB-registeret.

Figur 21: *T.v.: Folkets hus ca. 1960. Kilde: Nordmøre museum. T.h.:* Folkets hus idag. *Kilde: gjenreisningsbyen.no*

Kulturmiljø 2 (KM 2) Skolegata 9 - Langveien skole (Den høgre skole):
Langveien skole består av bygningsdeler fra flere byggetrinn. Det opprinnelige skolebygget er et nyklassisistisk bygg, et av de få som stod igjen etter bombingen av byen i 1940. Denne bygningen ble oppført i 1924, med en fløy langs Skolegata og en fløy i retning nord/sør langs Fritjof Nansens gate. Arkitekt for bygningen var Claus Hjelte. Arkitekturen representerer trekk fra de klassiske idealer gjennom en streng, symmetrisk fasadeutforming, en logisk løsning og monumentalitet. Dekorative elementer som dører, horisontale gesimsbånd, høye vinduer og klokketårnet referer til dette. Tårnets øverste element (et smalt spir) er delvis fjernet (se bilde under).

Den søndre fløyen ble forlenget og utvidet i oppsluttende stil i 1951. Tilbygget kan sees på som et tidlig eksempel på nyklassisisme Et siste byggetrinn, i mer modernistisk og tidstypisk stil, stod ferdig i 1964. Tilbygget fikk tilpasset volum og valmtak. Det siste byggetrinnet ble lagt sør for skoleplassen, slik at bygningene dannet en hesteskoform. Skolen ble nedlagt etter skoleåret 2004-2005.

Figur 22: *Bildet ved Langveien skole og musikkpaviljongen i 1930-årene. Kilde: Digitalt museum.*

Skolen er et sentralt, synlig og viktig landemerke i Kristiansund og ligger i et område hvor det har vært skoler i lang tid. Bygningens interiør og tekniske tilstand er ikke vurdert i denne rapporten. Bygningen er ikke formelt vernet, men er avmerket i NB-registeret.

Skolegata, forlengelsen av Olavs V's gate, er tatt med som del av kulturmiljø 4. Gaten er av byens eldre gateløp (fra før bombingen i 1940), og utgjør en viktig akse mellom byen og kulturhuset/Nerparken. Gaten hadde en rett og regulert fremføring også før 1940. Skolen er en viktig symbolbygning langs gaten, og den er plassert etter gatens retning og fasadevegg. Gaten er avmerket i NB-registeret.

Figur 23: *T.v.: Foto fra Skolegata på Kirkelandet i Kristiansund, hvor vi ser Den Høgre skole, senere Langveien Ungdomsskole til høyre på bildet. Fotograf er Engvig og bildet er datert ca. 1930. Kilde: Nordmøre museums fotosamlinger. T.h.: Langveien skole, med den opprinnelige bygningen, fotografert i 2017 Kilde: Tidens krav.*

Kongens plass 7 og Skolegata 9B:

Kongens plass 7 er et tilbygg til Posthuset i retning nord. Skolegata 9B er et 1.etasjes paviljongbygg i skolegården mot Skolegata. Byggene er av nyere dato (etter 1972), men byggedato er ukjent. Byggene har ingen vernestatus, og er ikke vurdert i rapporten.

Influensområdet

Influensområdet omfatter de deler av NB- området for Kristiansund sentrum som ligger i tilknytning til planområdet. Det er ingen objekter innen influensområdet som er gitt et formelt vern pr. dags dato, slik som fredning etter kulturminneloven, eller regulering til bevaring/hensynssone jf. Plan- og bygningsloven. Et fåtall bygninger og anlegg er kommunalt eller regionalt listeført.

Influensområdet er delt inn i to kulturmiljø: Kulturmiljø 3 (KM3) – Kongens plass med omkringliggende byområde. Dette er bykvartaler med Kongens plass og gatene omkring (gulfarge i kart under). Kulturmiljø 4 (KM4) – Nerparken. Dette omfatter den del av Nerparken som ligger innenfor planens influensområde (grønnfarge i kart under). Under vises et oversiktskart:

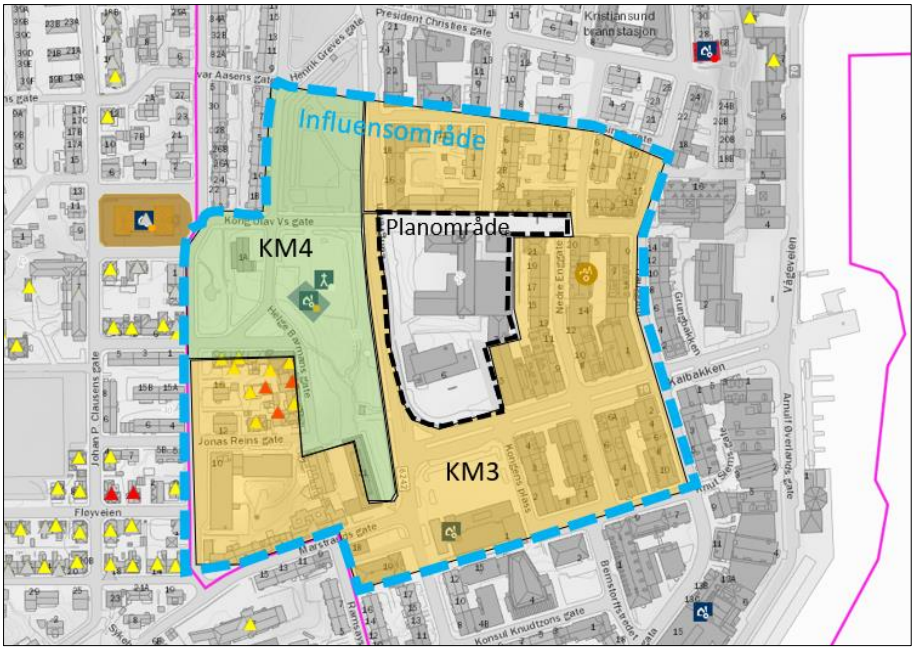

Figur 24: *Registreringskart – Askeladden. Blå stiplet linje = Influensområde, gul farge = kulturmiljø 3 (KM3) og grønn farge = kulturmiljø 4 (KM4), lilla = Grense for delområde Kristiansund sentrum i NB-registeret. Kilde: Askeladden og COWI.*

Område/ eiendom	Bygning/anlegg	ID:	Datering	Vernetype
Influensområdet				
Kulturmiljø 3 (KM3) - Kongens plass med omkringliggende byområde.	Kongens plass med omkringliggende gater.	K89	-	Registrert i NB-registeret (Nasjonale interesser i by), som del av delområdet Kristiansund sentrum.
	Tinghuset – Kongens plass 1			
	Posthuset – Kongens plass 5			
	Kongens plass 2-4			
	Nedre Enggate 11, 13, 15, 17, 21			
	Kong Olav V's gate 16			
	Helsings gate 8, 10, 12			
	Kvartalet Moses plass, Helge Barmannsgate, Fredrik Selmers gate	K89 SEFRAK (div.)	-	
Kulturmiljø 4 (KM4) - Nerparken	Parkområdet	K89	1867	Registrert i NB-registeret (Nasjonale interesser i by), som del av delområdet Kristiansund sentrum.

Område/ eiendom	Bygning/anlegg	ID:	Datering	Vernetype
	Utendørsscenen	226984	1900-tredje kvartal	Listeført – regionalt verneverdig.
	Kirkested – Kirkelandet kirke (fjernet)	84837	-	Ikke fredet (fjernet)
	Festiviteten	226962	1914	Regionalt verneverdig. (ikke del av NB–området.

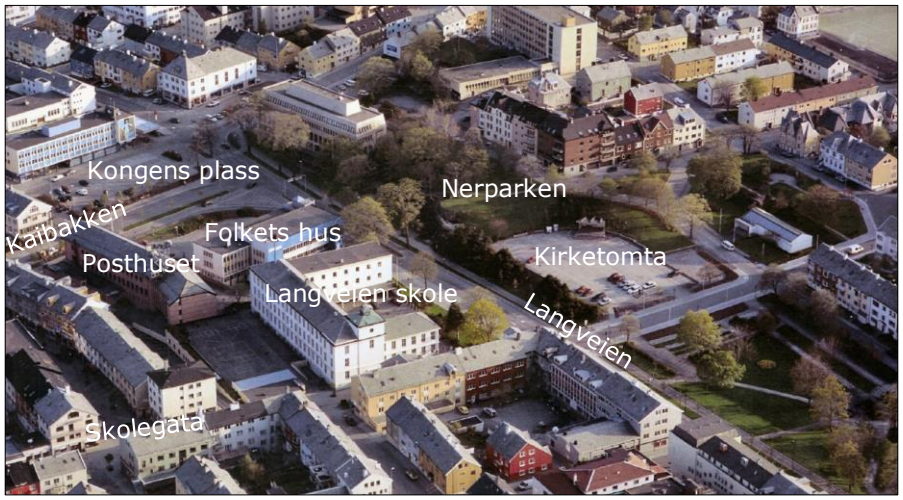

Figur 25: Flyfoto over plan- og influensområdet. Kilde: C.F. Møller Architects.

<u>Kulturmiljø 3 (KM3) - Kongens plass omkringliggende byområde:</u>
Kongens plass og Kaibakken (Oppfarten): KM3 ligger sentralt i Kristiansunds byplan. Kongens plass ligger der de to hovedaksene Langveien og Kaibakken eller Oppfarten møtes. Det er et svært sentralt punkt i byen. Kongens plass, og Kaibakken fremstår i hovedsak uendret i hovedform iht. byplanens idealer, med tidstypiske og dels godt bevarte etterkrigsbygninger omkring. Selve plassarealet fremstår noe utflytende, og er delt av plasskrevende kryss, gater og parkeringsplasser. I Pedersens byplan er plassen vist med en mer formal utforming, mindre vegetasjon (enn i dag) og med en stor rundkjøring (som ikke ble realisert) midt på torget. Kirkelandet kirke, som på et tidspunkt var planlagt som fond motiv på Barmannshaugen i enden av Kaibakken, ble heller aldri bygget der den var tiltenkt. Foran Barmannshaugen ligger i dag et kontorbygg oppført på slutten av 1970-tallet. Delområdet er ikke formelt vernet, men er avmerket i NB-registeret.

Det ligger flere tidstypiske og godt bevarte bygårder omkring Kongens plass. I det følgende beskrives de som ligger i nærhet til planområdet:

Figur 26: T.h.: Kongens plass 1970. Kilde: Nordmøre museum. T.V: Kongens plass 2016. Kilde: 1881.no

Kongens plass 5 – Posthuset, og Kongens plass 2-4 - bygårder. Bygningene danner den østlige byveggen på torget og utgjør to av flere lameller på begge sider av Kaibakken. Post- og telegrafhuset ble oppført omkring 1947-50, de øvrige bygårdene i samme tidsrom. Bebyggelsen har klare funksjonalistiske trekk, samtidig som de er utformet med klare sideblikk til det historiske, med røtter i lokal byggeskikk. Blant annet er byggene gitt saltak.

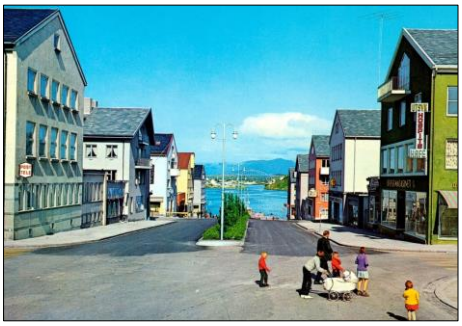

Figur 27: T.v.: Kaibakken (Oppfarten) sett fra Kongens plass, med Posthuset til venstre og Kongens gate 4 med Utsyn kafe til høyre, i 1950 årene. Kilde: Nordmøre museum. T.v.: Nyere foto tatt i samme retning av Harald Oppedal. Kilde: Wikipedia.

Kongens plass 1 – Tinghuset. Bygget er oppført 1968 i modernistisk stil, og utgjør den søndre byveggen på Kongens plass. Dekorasjonen "Fru Justitia" som pryder forsiden, er laget av Aud Volckmar. Bygningen ble tegnet med en bensinstasjon mot Langveien. Bygningen er i hovedsak bevart eksteriørmessig. Fargebruken er noe endret, bensinstasjonen er ombygget, men ellers fremstår bygget som opprinnelig.

Figur 28: T.v.: Postkort av Tinghuset, datert 1968. Kilde: Nordmøre museum. T.h.: Tinghuset 2017. Kilde: Finn.no

Kulturmiljø 4 (KM4) – Nerparken:

Parkanlegget: Ligger vest for Langveien, mellom Kongens plass og Kirkelandet kirke. Parkanlegget var byens første og ble anlagt i 1867. "Selskabet for Christiansunds Byes Økonomiske Vel" ønsket å pynte opp mellom Walters gård og "Lyhshaugen", som i dag kalles Kirketomta. Før krigen var deler av parken nord for Kong Olav V's gate en gravlund. Parken ble betydelig utvidet i retning nord mot den nye kirken som ble oppført i etterkrigsårene. I parken står det et minnesmerke etter fallende soldater fra 1. og 2. verdenskrig. Byfossen som ble laget til 250-års jubileet 1992, er en fantasi over Byvåpenet. Vest for parken ligger ærverdige Festiviteten, oppført 1914, som er byens kulturhus. Bygningen danner et sentralt fondmotiv i enden av Kong Olav V's gate/Skolegata. I parken ligger også kunstforeningens hus. Bygget er ikke listeført, men utgjør et lite og tidstypisk bygg fra etterkrigstiden. Delområdet er ikke formelt vernet, men er avmerket i NB-registeret.

Kirketomta: Kirkested for Kirkelandet kirke før den ble bombet i 1940. Bygningen er fjernet, og er i dag avmerket som ikke fredet i SEFRAK-registeret. Eldre foto viser plassen om en grusplass, tilknyttet utendørsscenen, men plassen er i dag asfaltert med avmerkede parkeringsplasser.

Utendørsscenen: Scenen står ved den såkalte Kirketomta. Utendørsscenen ble oppført i etterkrigstiden. Bygget har et særpreget overbygg i betong. Scenen er nylig pusset opp. Scenens tilknytning til plassen foran er redusert ved at plassen benyttes til parkering og søppeldunker. Scenen er avmerket som regionalt verneverdig (regionalt listeført).

Figur 29: *T.v. Foto fra Langveien, hvor man ser gamle Kirkelandet kirke til høyre. Bildet er datert til 1883. Kilde: Nordmøre Museums fotosamlinger. T.h.: Langveien, sett i retning sør. Kirketomta og parken til høyre. Kilde: 1881.no.*

Kvartalet Moses plass, Helge Barmannsgate, Fredrik Selmers gate: Kvartalet, som delvis overlevde bombingen i 1940, er sammensatt av murgårder og trehus fra 1800-tallet og bygninger fra mellomkrigs- og etterkrigstiden. Bebyggelsen består av bygårder og byvillaer. Det meste bebyggelsen er kommunalt listeført (SEFRAK). Deler av bebyggelsen er endret, eller ombygget i nyere tid.

Verdisetting

I det følgende utredes kulturhistorisk verdi for kulturminner og kulturmiljøer i plan- og influensområdet.

Planområdet

Kulturhistorisk verdi for Kulturmiljø 1 og kulturmiljø 2 vurderes separat. Kart for verdisetting er lagt inn under.

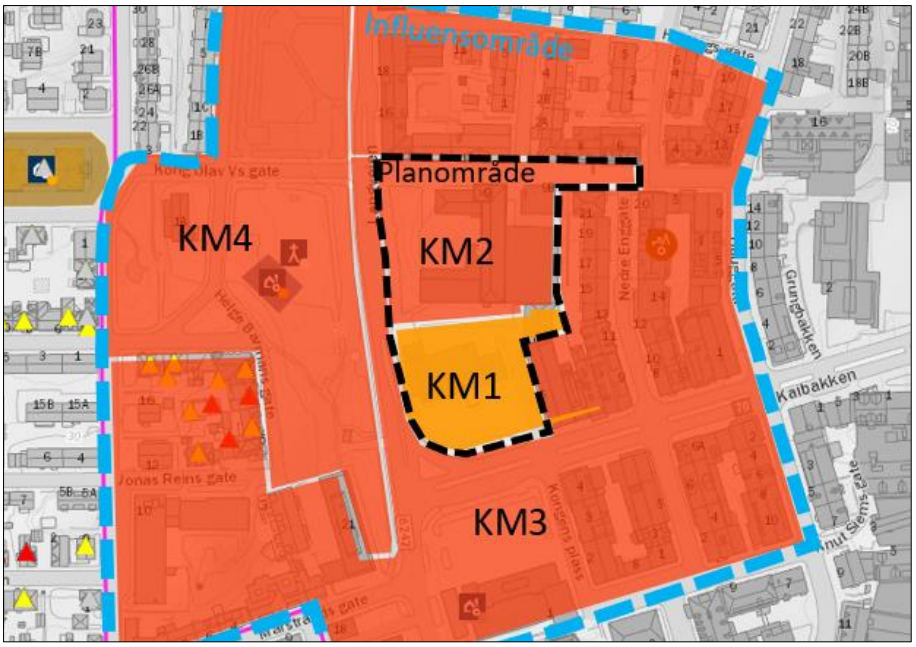

Figur 30: Utkast til verdikart for planområdet. Kilde: Askeladden og COWI.

Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi

<u>Kulturmiljø 1 (KM1): Kongens plass 6 - Folkets hus</u>: KM1 er samlet vurdert å ha middels kulturhistorisk verdi. Verdien er knyttet til arkitektonisk verdi og opplevelses- og kunnskapsverdi. Bygningens verdi gjenspeiles av at den har en sentral og synlige beliggenhet ved Kongens plass, sentralt i Pedersens byplan. Bygningen utgjør en sentral byvegg, og har en viktige funksjon i byen, det gir den også symbol- og identitetsverdi. Bygningen er oppført i en tidstypisk modernistisk stil, som det første i sitt slag i gjenreisningsbyen Kristiansund. Bygningen er til dels godt bevart, med hovedform av to overlappende lameller, og fasadematerialer. Bygningen er i nyere tid en del endret fra opprinnelig utseende. Blant annet har bygget fått et tilbygg i glass mot nordvest, nyere tresøyler ved restaurant og ikke kontrasterende farger i fasaden. Dette påvirker den arkitektoniske helheten og symmetrien i bygget og reduserer opplevelsen av bygningen sett fra torget. Bygningen er ikke formelt vernet, men er avmerket i NB-registeret.

Verdien for KM1 er samlet vurdert til å være: **middels.**

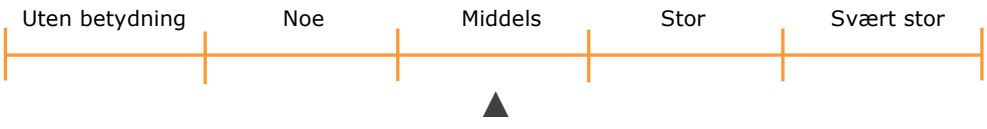

Kulturmiljø 2 (KM2) Skolegata 9 - Langveien skole (Den høgre skole): KM2 er samlet vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi. Verdien er knyttet til arkitektonisk verdi, opplevelses- og kunnskapsverdi.

Det opprinnelige nyklassisistiske skolebygget oppført 1924, fremstår i stor grad som opprinnelig og er vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi. Bygningen er oppført i en tidstypisk arkitektur, gjennom en streng, symmetrisk fasadeutforming og monumentalitet. Dekorative elementer som dører, horisontale gesimsbånd, høye vinduer og klokketårnet er godt bevart. Verdien ligger også i at bygget representerer et å få hus i sentrum som overlevde bombingen i 1940. Bygningen er et viktig historiske forankringspunkt i byen og har en symbol- og identitetsverdi, som sentral skole og landemerke.

Tilbygget på fløyen i sør fra 1951 er gitt stor kulturhistorisk verdi. Bygget er oppført i dels oppsluttende stil og form, et tidlig eksempel på etterkrigs ny klassisme. Utformingen er noe enklere og mer funksjonalistisk enn det opprinnelige bygget.

Det siste byggetrinnet fra 1964 er gitt middels kulturhistorisk verdi. Bygget er gitt en modernistisk og tidstypisk stil. Bygget speiler seg både i skolens arkitektur og i Folkets hus utforming. Klasserommene har store vinduer, mens gavlveggen er uten vinduer. Bygningen har et tilpasset volum og er bygget med valmtak. Klokken gir hint om funksjonen som skolebygning.

Langveien skole er et sentralt, synlig og viktig landemerke i Kristiansund. Byggene forteller en arkitekturhistorisk fortelling fra tiden før krigen, og tiden etter krigen med gjenreisningsbyen. Dette øker verdien til området som helhet. Bygningen er ikke formelt vernet, men er avmerket i NB-registeret.

Verdien for KM2 er samlet vurdert til å være: **stor**

Influensområdet

Kulturhistorisk verdi for Kulturmiljø 3 og kulturmiljø 4 vurderes separat. Kart for verdisetting er lagt inn under.

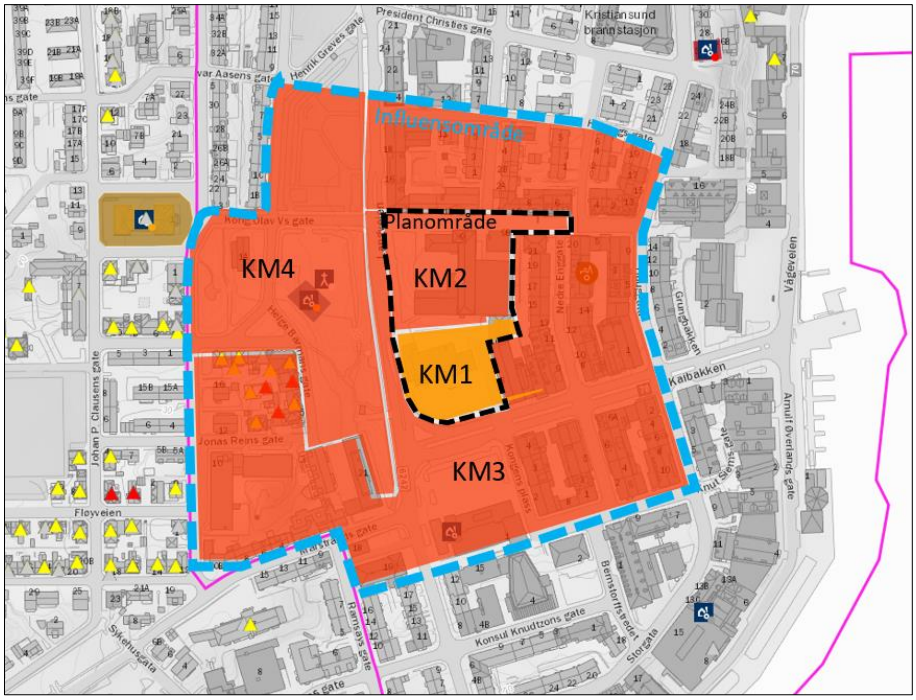

Figur 31: Verdikart for influens- og planområdet. Kilde: Askeladden og COWI.

Kulturmiljø 3 (KM3) - Kongens plass omkringliggende byområde: KM3 er samlet vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi. Verdien er bl.a. knyttet til opplevelses- og kunnskapsverdi, samt symbol- og identitetsverdi. Delområdet er ikke formelt vernet, men utgjør en sentral og viktig del av Kristiansund sentrum gjenreisningsbyen, som er oppført i NB-registeret. Kristiansund beskrives her som en av de mest særmerkete gjenreisningsbyene.

Særlig viktig for delområdet er sentralplassen - Kongens plass, samt Langveien og Kaibakken som representerer de to hovedaksene i byplanen. Hovedtrekkene i byplanen slik den ble tegnet, og bygningene bygget etter planen, fremstår godt bevarte og lite endret. Selve torgflaten og utformingen av bygatene fremstår som til dels utflytende og er bare i begrenset grad utformet i tråd med byplanens intensjoner. En viktig tverrgate i området, forlengelsen av Fritjof Nansens gate forbi Langveien skole, er dels gjenbygget, i det at gatens fremføring er blokkert av skoleplassen og en bratt skråning/mur.

Den tilliggende bebyggelsen til Kongens plass, som i hovedsak er godt bevart etterkrigsbebyggelse, i tidstypisk stil, er gitt stor arkitektonisk verdi og opplevelsesverdi. Torget, gatene og bebyggelsen utgjør en helhet som er viktig å ivareta.

Bykvartalet ved Moses plass, Fredrik Selmers gate, Helge Barmannsgate er gitt middels verdi. Noe av bebyggelsen fra mellomkrigstiden og etterkrigstiden fremstår som opprinnelig og godt bevart, mens mye av den eldre bebyggelsen (1800-tallet), fremstår ombygget og endret. Unntaket er Helge Barmannsgate 7 og Moses plass 3, som er bevart i hovedsak.

Verdien for KM3 er samlet vurdert til å være: **stor.**

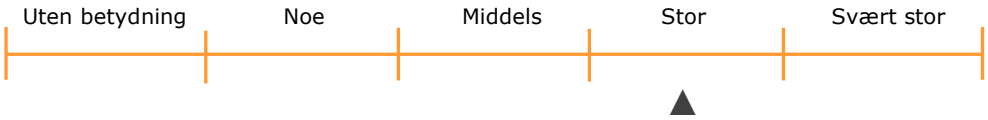

Kulturmiljø 4 (KM4) – Nerparken: KM4 er samlet vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi. Verdien er bl.a. knyttet til opplevelses- og kunnskapsverdi. Delområdet er ikke formelt vernet, men er en sentral del av delområde Kristiansund sentrum i NB-registeret.

Parkens verdi er knyttet til at dette er byens eldste park, og hovedpark, og stammer fra før bombingen av byen. Deler av det opprinnelige anlegget er videreført og bevart. Parken er vurdert å ha symbol- og identitetsverdi.

Verdien er også knyttet til parkutvidelsen som ble gjennomført i forbindelse med gjenreisningen av byen. Utvidelsen utgjør et sentralt parkdrag og styrker en viktig akse i byplanen, som knytter nye Kirkelandet kirke til sentrum. Verdien ligger også i enkeltelementer i parken som utescenen, kunstforeningens hus, stier, vegetasjon og minnesmerker. Parkens tilknytning til Festiviteten er også sentral, der bygningen danner et sentralt fond motiv i byen.

Verdien for KM4 er samlet vurdert til å være: **stor.**

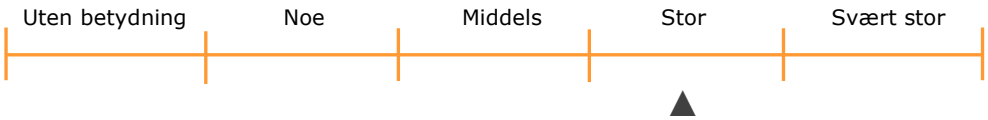

6.2.2 Automatisk fredete kulturminner

Innen influensområdet og planområdet finnes ingen registrerte automatisk fredete kulturminner.

7 KONSEKVENSUTREDNING

I følgende konsekvensutredning vurderes hvilken påvirkning og konsekvensgrad de foreslåtte tiltakene i utredningsalternativene *alternativ 0 - Dagens reguleringssituasjon* og *alternativ 1 - Planalternativet* – har på følgende sentrale utredningstema (jf. §: 3.3) angitt i utredningsprogrammet:

- *Gjenreisningsbyen, hvordan forholder tiltaket seg til dette?*
- *Hvordan er nær- og fjernvirkningen?*
- *Arkitektonisk kvalitet og uttrykk, hva slags konsekvensgrad gir tiltakets proporsjoner, materialvalg, skala mm. på kulturminneinteressene?*
- *Hvilke handlingsrom finnes for utvikling av planområdet samtidig som man ivaretar kulturhistorisk verdi?*

I det følgende vil alternativene bli omtalt som alternativ 0 og alternativ 1.

7.1 Påvirkning

7.1.1 Nyere tids kulturminner

Planområdet

Under vises kart for påvirkning av planområdet. I dette kapitlet er det fokus på kulturmiljøene Folkets hus (KM1) og Langveien skole (KM2), samt det nye Opera, museum og kulturhuset. Den nye bygningen beskrives i hovedsak under KM2. Det vil også være fokus på grønnstruktur, mens det skjelnes til bebyggelsesstruktur, gater og plasser. Det vurderes hvordan tiltakene påvirker disse elementene. Under vises et kart som forenklet viser byggetiltaket med verdikartet bak.

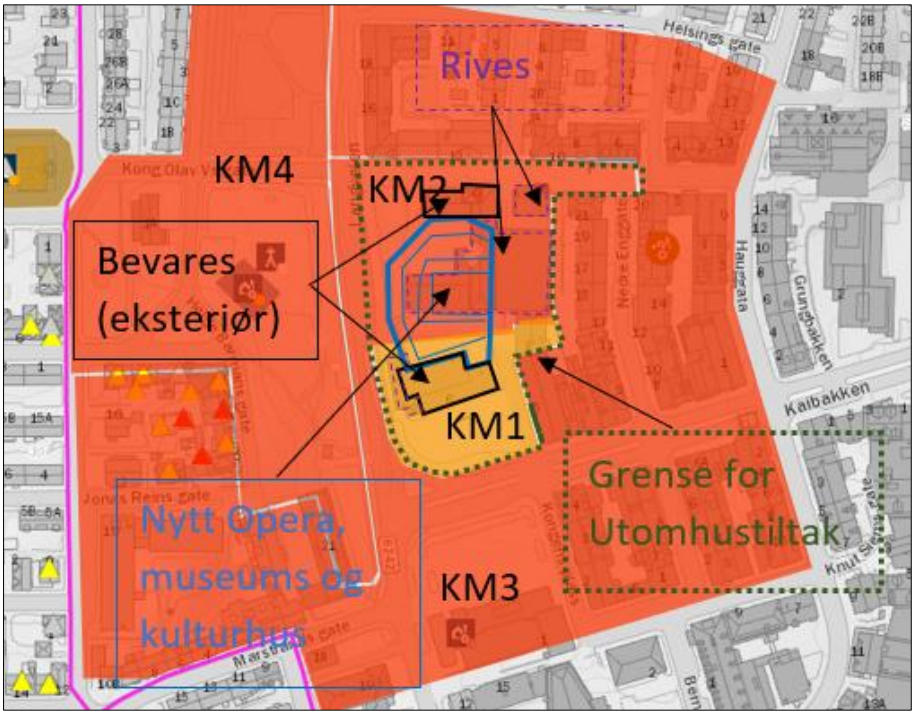

Figur 32: Påvirkningskart (med verdikart bak). Kilde: Askeladden og COWI.

Kulturmiljø 1 (KM1) Kongens plass 6 - Folkets hus:

Alternativ 0: Alternativet innebærer at dagens situasjon mht. bebyggelse og anlegg, grøntstruktur og veiløsninger med mer, beholdes slik som i dag. Forholdet til sentrale utredningstema angitt i utredningsprogrammet vil dermed i hovedsak være uendret. Alternativ 0 sikrer derimot ikke juridisk vern av Kulturmiljø 1 – Folkets hus, noe som vurderes om negativt. Alternativ 0 vil medføre at Folkets hus sannsynligvis ikke vil tilbakeføres til mer opprinnelige utseende, og ikke oppgraderes bygningsteknisk slik som i alternativ 1. En videreføring av situasjonen med eksisterende tilbygg i glass, og øvrige nyere tiltak i fasaden vurderes som noe forringelse av bygningen på sikt. Alternativ 0 åpner heller ikke for en oppgradering av Fritjof Nansens gate.

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 1 er vurdert til å være: **forringet.**

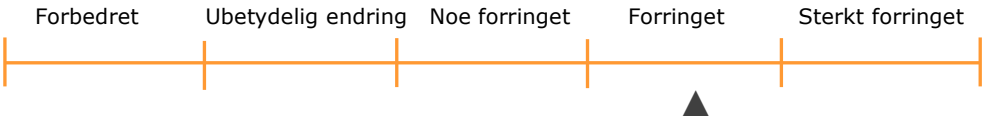

Alternativ 1: Alternativet vil kunne medføre at kulturmiljø 1 samlet vil bli både positivt og negativt påvirket av tiltaket. Samlet er tiltakets påvirkning vurdert å være ubetydelig endring. Tiltaket vil medføre at Folkets hus reguleres til hensynssone bevaring, med tilhørende bevaringsbestemmelser. Dette styrker vernet av bygningen og er i tråd med utkast til ny sentrumsplan, som er på høring.

Alternativ 1 vil medføre en oppgradering og tilbakeføring av byggets opprinnelige fasadeutrykk, noe som vurderes som positivt. Folkets hus har en sentral funksjon og plassering i *Gjenreisningsbyen.* Bygget har egenverdi, og verdi som et av de første bygningene som brøt med byplanens utformingsnorm, selv om det ikke er formelt vernet. Den delen av Kongens plass som ligger innen planområdet kan, hvis den får ny og oppgradert utforming mer i tråd med Pedersens byplan, kunne påvirkes positivt av tiltaket.

Når det gjelder *arkitektonisk utforming, uttrykk, proporsjoner, materialvalg og skala* vil nytt Opera-, museum og kulturhus medføre bebyggelse med utvidet areal, volum og høyde, sammenlignet med alternativ 0. Nybygget vil knytte seg til Folkets hus i nord fasaden og høydene vil trappes ned mot bygget. Ny bebyggelse har en høyde som først oppleves på litt avstand fra bygget på Kongens plass. Folkets hus og dets funksjon som byvegg og sentral fasade mot Kongens plass vil til en viss grad påvirkes av nybygget, men det vurderes at dette er innen bygningens tålegrense.

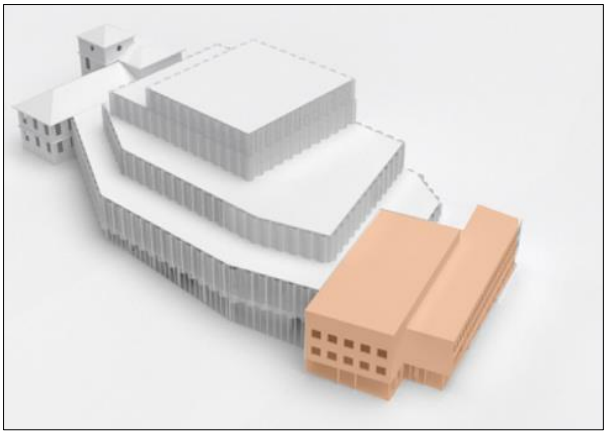

Figur 33: Modell som viser Opera, museum og kulturhus, med Folkets hus markert i oransje. Kilde: C.F. Møller Architects.

Nytt Opera-, museum og kulturhus vil også omfatte selve Folkets hus. Byggets 1-etasjes fløy mot Langveien (fra byggeåret) vil måtte rives, noe som det en grad vil redusere det opprinnelige arkitekturen. Dette medfører middels negativ konsekvens. Rives vil også det nyere tilbygget i glass mot Kongens plass (oppført på 1980-tallet), og dette vil fremheve og forsterke de to forskjøvet Lamellene som er sentrale i byggets arkitektur. Nordfasaden på Folkets hus planlegges bevart og eksponert i nybygget.

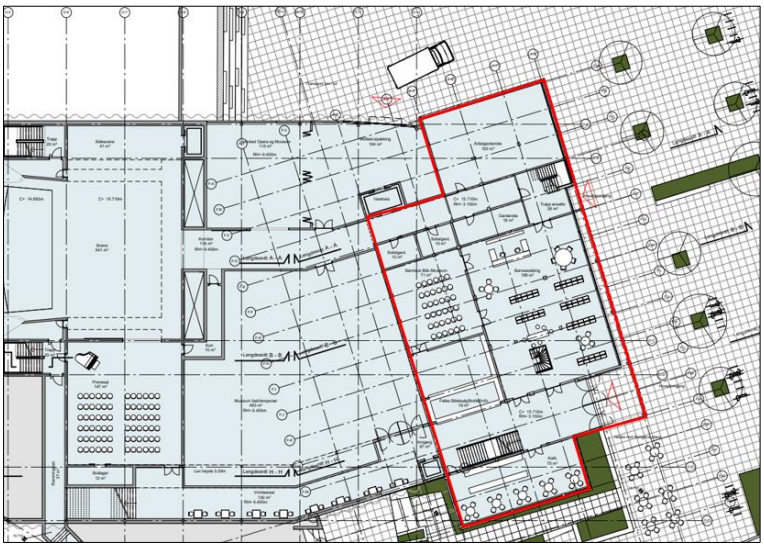

Figur 34: Foreløpig plantegning som viser ny Opera, museum og kulturhus er dette knyttes til Folkets hus oppført 1959 (markert med rødt). I 1. etasje er det planlagt bl.a. kafe og bibliotek (barneavdeling). Kilde: C.F. Møller Architects.

Byggets interiør er som resten av bygget ikke formelt vernet. Bygningen vi bli ombygget som følge av tiltaket, omfanget er ikke fullt ut avklart i denne fasen.

Nytt Opera-, museum og kulturhus vil bli synlig i bybildet, både ved *nær- og fjernvirkning*. Fra Kongens plass ved Langveien vil Folkets hus få ny og forbedret utforming. 1-etasjes bygg mot Langveien og glassbygg for trapp rives.

Figur 35: *Øverst Folkets hus med det 1-etasjes forretningsbygget mot Langveien og det nyere glassbygget. Nederst: Ny situasjon. Deler av bebyggelsen er revet, resten av bygget er oppgradert, og det arkitektoniske utrykket er tydeliggjort og styrket. Kilde: C.F. Møller Architects.*

Fra standpunktet ved Nerpaken, sett i retning øst, vil den nye bygningen oppleves noe høyere og mer omfattende enn alternativ 0. Bygget vil også dekke mer av tomten, enn i alternativ 0, og noe av den grønne preget vil bli borte, da en del vegetasjon fjernes. Nytt bygg vil få åpne glassfasader, og byggets gesims tilpasses Folkets hus inn mot bygget.

Figur 36: Øverst: Området sett fra Nerparken i retning øst. *Nederst:* Nybygget sett fra Nerparken, med Folkets hus til høyre. Kilde: C.F. Møller Architects.

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 1 er vurdert til å være: **ubetydelig endring.**

Kulturmiljø 2 (KM2) Skolegata 9 - Langveien skole (Den høgre skole):
Alternativ 0: Alternativet innebærer at dagens situasjon mht. bebyggelse og anlegg, grøntstruktur og veiløsninger med mer, beholdes slik som i dag. Forholdet til sentrale utredningstema angitt i utredningsprogrammet vil dermed i hovedsak være uendret. Alternativ 0 sikrer derimot ikke juridisk vern av del av Kulturmiljø 2 – Langveien skole. Alternativ 0 åpner heller ikke for en oppgradering av Fritjof Nansens gate.

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 2 er vurdert til å være: **forringet.**

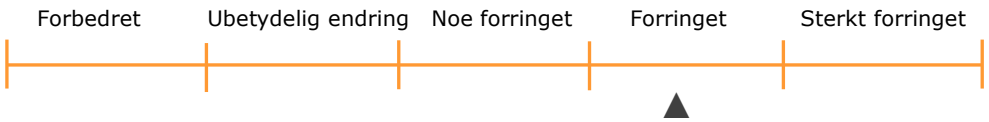

Alternativ 1: vil kunne medføre at kulturmiljø 2 vil bli påvirket, og dermed forringet. Skolen er bygget over en periode mellom 1924 og 1964, og representerer både byen før bombingen og g*jenreisningsbyen.* Skolebygningens fløy langs Skolegata fra 1924, som er vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi, vil bevares og reguleres til hensynssone bevaring med tilhørende bevaringsbestmmelser. Dette styrker vernet av bygningen og er i tråd med utkast til ny sentrumsplan, som er på høring.

Bygningen er foreløpig ikke planlagt innlemmet i Opera, museum og kulturhus. Den delen av nord/sør fløya som er fra 1924 vil måtte rives som følge av tiltaket. Skolens to tilbygg fra etterkrigstiden 1951 og 1964 og dagens skolegård, vurdert til å ha stor og middels kulturhistorisk verdi, vil som følge av tiltaket måtte rives. Planområdets karakter og fremtoning vil påvirkes og endres. Området har historisk sett huset skoler i lang tid, og denne historien vil bli mindre synlig ved tiltak som følge av alternativ 1. Fløya fra 1924, og de to tilbyggene har tidstypisk arkitektur, og er sentrale og synlige bygninger. De to sistnevnte representerer *gjenreisningsbyen*. Det er verdt å bemerke at ingen av bygningene innen KM2 er formelt vernet i dagens situasjon.

Når det gjelder *arkitektonisk utforming, uttrykk, proporsjoner, materialvalg og skala* vil nytt Opera, museum og kulturhus medføre bebyggelse med utvidet areal, volum og høyde, sammenlignet med alternativ 0. Bygget er beskrevet som en utstrakt innhegning, der Kristiansunds nye offentlige kulturscene finner sitt sted. Innhegningen er en hvit bølget gardin i perforert aluminium. Nybygget vil stilmessig hverken være bundet til skolen eller Folkets hus. Man vil derimot knytte dem sammen med en abstrakt ikke-figurativ fasade. Nybygget aktiverer de omkringliggende gate og plassrom og revitaliserer Kristiansund Sentrum. (Kilde: Mulighetsstudie for Opera og kulturhus datert 01.03.2019.)

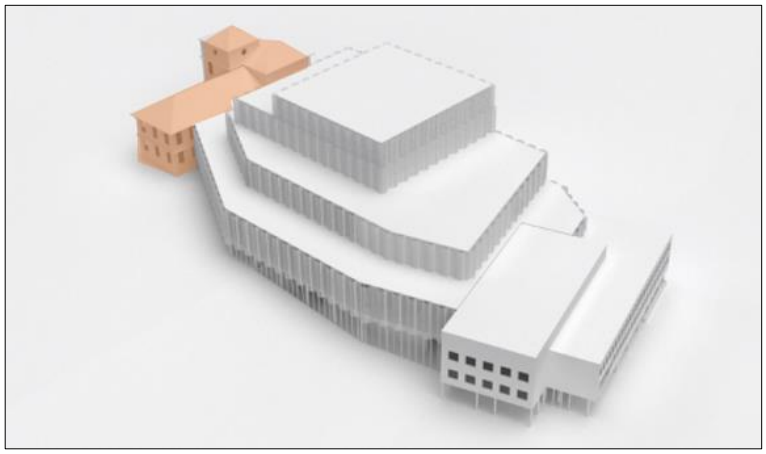

Figur 37: Modell som viser Opera, museum og kulturhus, med skolebygningen markert i oransje. Kilde: C.F. Møller Architects.

Nybygget vil bygges inntil Langveien skoles eldste del, og høydene vil trappes ned mot bygget. Nybygget vil føre til at deler av skolens sørfasade vil måtte delvis bygges inn. Denne fasaden planlegges å være synlig inne i nybygget.. Nybygget vil oppføres med en arkitektur og materialbruk som står i kontrast til skolebygget. Detaljert og endelig løsning foreligger ikke på dette stadiet. Det vurderes at skolebygget har en arkitektur og materialbruk som tåler kontrast. En bruk av "lette" materialer, perforert aluminium og glass, står i tydelig kontrast til skolebyggets mer tette og massive murfasade. Løsningen vil skille gammelt fra nytt, og gi god lesbarhet. Skolebyggets interiør er som resten av bygget ikke formelt vernet, men vil heller ikke bli berørt av tiltaket. For å sikre en god løsning for utforming av fasader, materialbruk og farger anbefales at dette følges opp i en egen rapport som skal følge byggesaken.

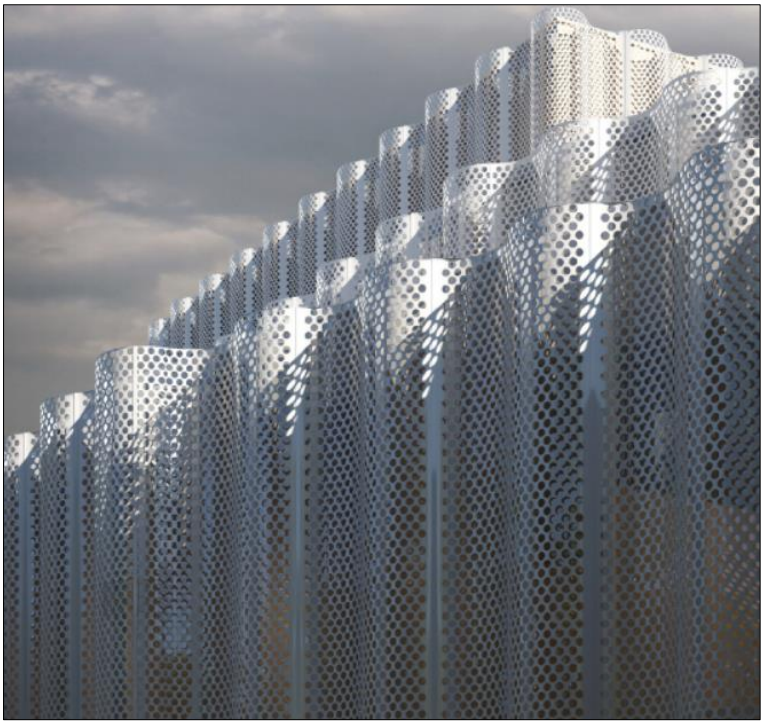

Figur 38: Eksempel på enkle bygningstekniske løsninger med forenklede fasadeprinsipper, med en hud av bølget perforert aluminium. Kilde: C.F. Møller Architects.

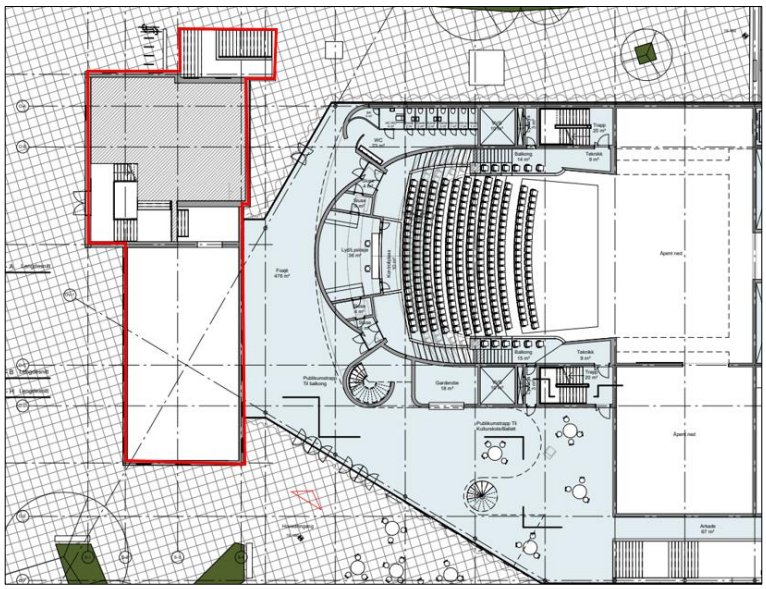

Figur 39: *Foreløpig plantegning som viser nytt Opera, museum og kulturhus der dette møter skolebygningen oppført 1924 (markert med rødt). I Opera, museum og kulturhuset er det planlagt hovedinngang mot vest og Nerparken, og foaje i området mot skolebygningen. Kilde: C.F. Møller Architects.*

Nytt Opera-, museum og kulturhus vil bli synlig i bybildet, både ved *nær- og fjernvirkning*. Fra standpunkt ved hovedinngangen til nytt operahus, ser man hvordan vegetasjon dekker området i dag. I fremtidig situasjon vil området åpnes noe mer opp.

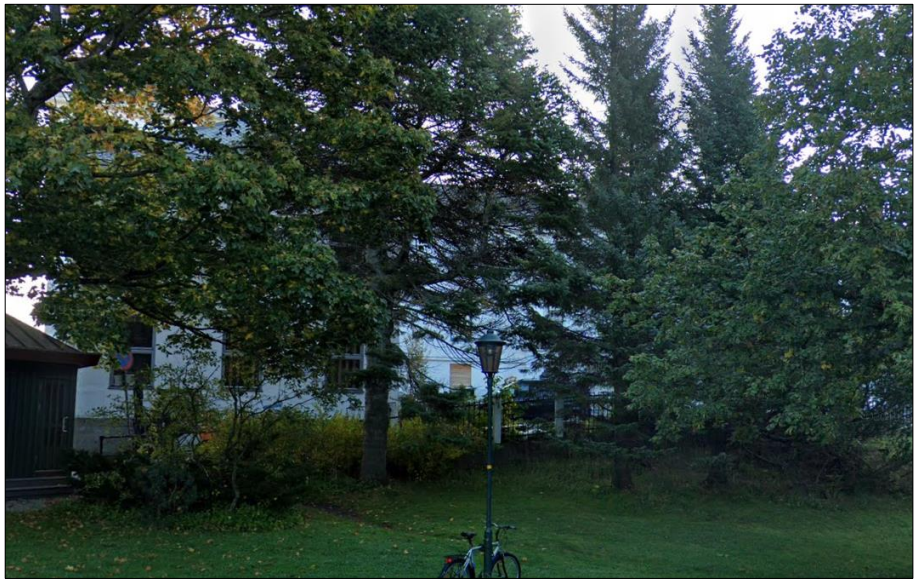

Figur 40: *T.v.: Dagens situasjon sett fra standpunkt ved Operaens hovedinngang.* Nederst: *Alternativ 1 med Opera, museum og kulturhus til høyre og skolen til venstre. Kilde: C.F. Møller Architects.*

Fra standpunktet ved Olav V's gate XI Langveien vil man få en mer åpen situasjon der hvor ny hovedinngang legges. Nybygget legges sør for skolen, noe som medføre at skolen vil beholde sin sentrale og synlige silhuett mot Skolegata. Sett fra Nerparken vil skolebygningen i større grad bli påvirket av Opera-, museum og kulturhus.

Figur 41: Øverst: Dagens situasjon sett fra standpunkt ved krysset Langveien x Olav V's gate. Nederst: *Alternativ 1 med Opera, museum og kulturhus til høyre og skolen til venstre. Kilde: C.F. Møller Architects.*

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 2 er vurdert til å være: **forringet.**

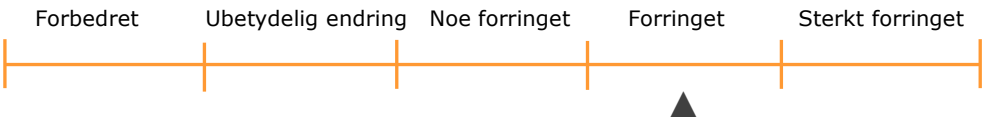

Influensområdet

Under vises kart for påvirkning av influensområdet. I dette kapitlet er det fokus på bystrukturen, herunder elementer i byen fra før krigen og elementer fra gjenreisningsbyen. Dette inkluderer bebyggelsesstruktur, bykvartaler, plasser, gater, akser, siktlinjer og parker. Det vurderes hvordan tiltakene påvirker disse elementene i byen. Under vises et kart som forenklet viser byggetiltaket med verdikartet bak.

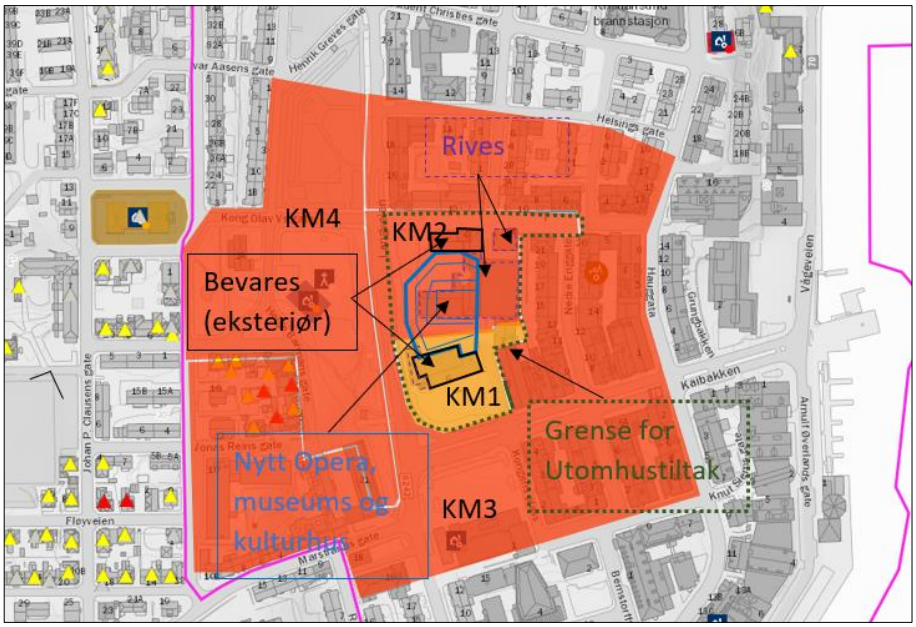

Figur 42: Påvirkningskart (med verdikart bak). Kilde: Askeladden og COWI.

Kulturmiljø 3 (KM3) - Kongens plass omkringliggende byområde:

Alternativ 0: Alternativet innebærer at dagens situasjon mht. bebyggelse og anlegg, grøntstruktur og veiløsninger med mer, beholdes slik som i dag.

Konsekvenser for nær- og fjernvirkning, knyttet til kulturmiljø 3 og kulturmiljø 4 er ikke illustrert eller nærmere vurdert.

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 3 er vurdert til å være: **ubetydelig endring.**

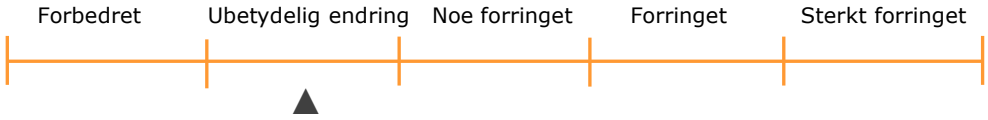

Alternativ 1: Alternativ 1 vil medføre at Kulturmiljø 3 samlet vil bli noe påvirket, og dermed noe forringet. Områdene nord, øst og sør for planområdet preges av en godt bevart og helhetlig del av *gjenreisningsbyen*. Skolens tilbygg og dagens skolegård vil som følge av tiltaket måtte rives, noe som vil påvirke hvordan nærområdet oppleves. De to tilbyggene er oppført i etterkrigstiden, med tidstypisk arkitektur, og tilpasset byplanens gate- og plassmønster. Dette er sentrale og synlige bygninger i *gjenreisningsbyen*, selv om de ikke er formelt vernet.

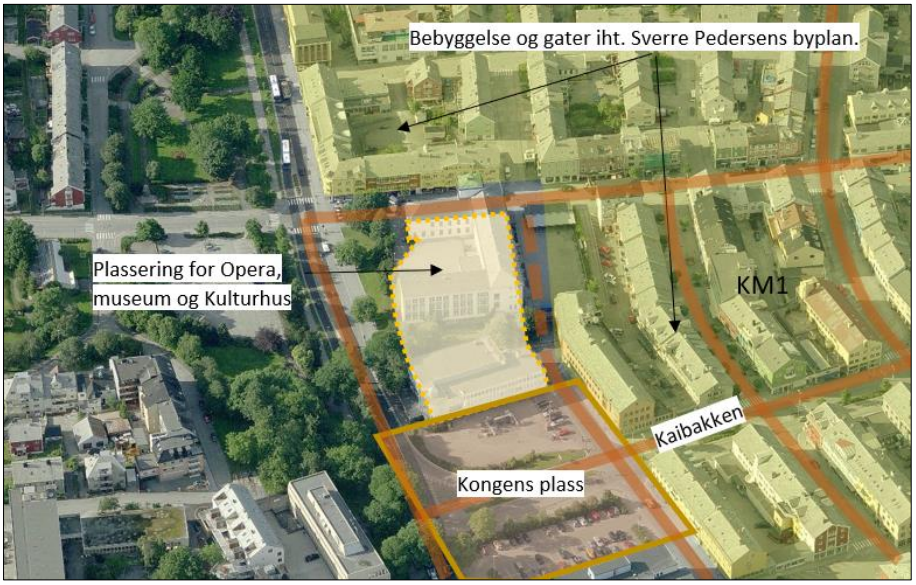

Figur 43: Sentrale elementer i Pedersens Byplan, med Kongens plass (lysebrun), viktige gater (brun), samt bebyggelsen (gul). Kilde: 1881.no og COWI.

Ny bebyggelse vil ikke bryte med gate- og plass struktur i Pedersens byplan. Bebyggelsen vil ikke påvirke de viktige byaksene som møtes ved Kongens plass. Kongens plass og omkringliggende gater kan, hvis de får ny og oppgradert utforming mer i tråd med Pedersens byplan, kunne påvirkes positivt av tiltaket. Særlig stort potensial har utformingen av Kongens plass, som i dag er preget av brede veganlegg, parkering, og dels utflytende arealer. Også forlengelsen av

Fritjof Nansens gate, som krysser planområdet i øst, og som i dag er dels blokkert av østre skolegård, vil i større grad kunne åpnes som følge av tiltaket.

Når det gjelder *arkitektonisk utforming, uttrykk, proporsjoner, materialvalg og skala* vil tiltaket medføre endringer i området. Tiltaket vil medføre at det oppføres et Opera, museum og kulturhus med en annen plassering, form, høyde og volum, fasadeutforming og materialvalg enn eksisterende bygg omkring. Den nye bebyggelsen vil skille seg fra omkringliggende bebyggelse, som i hovedsak preges skolen, Folkets hus, og av etterkrigs bygårder i 3-4 etasjer, med skråtak, og murfasader.

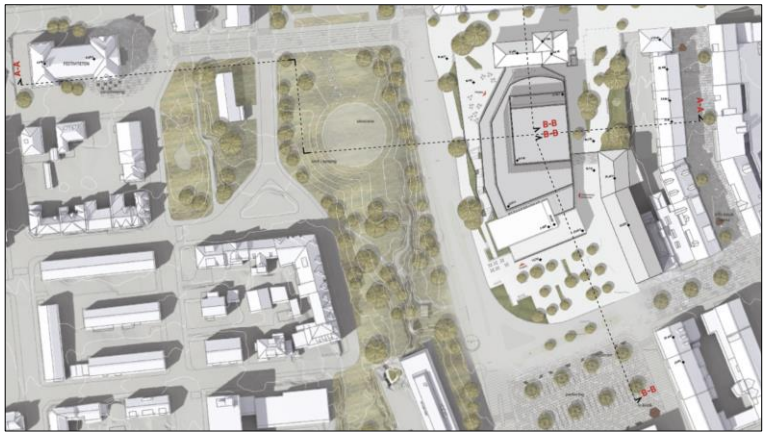

Figur 44: Illustrasjonsplan som viser plassering av snitt. Kilde: C.F. Møller Architects. .

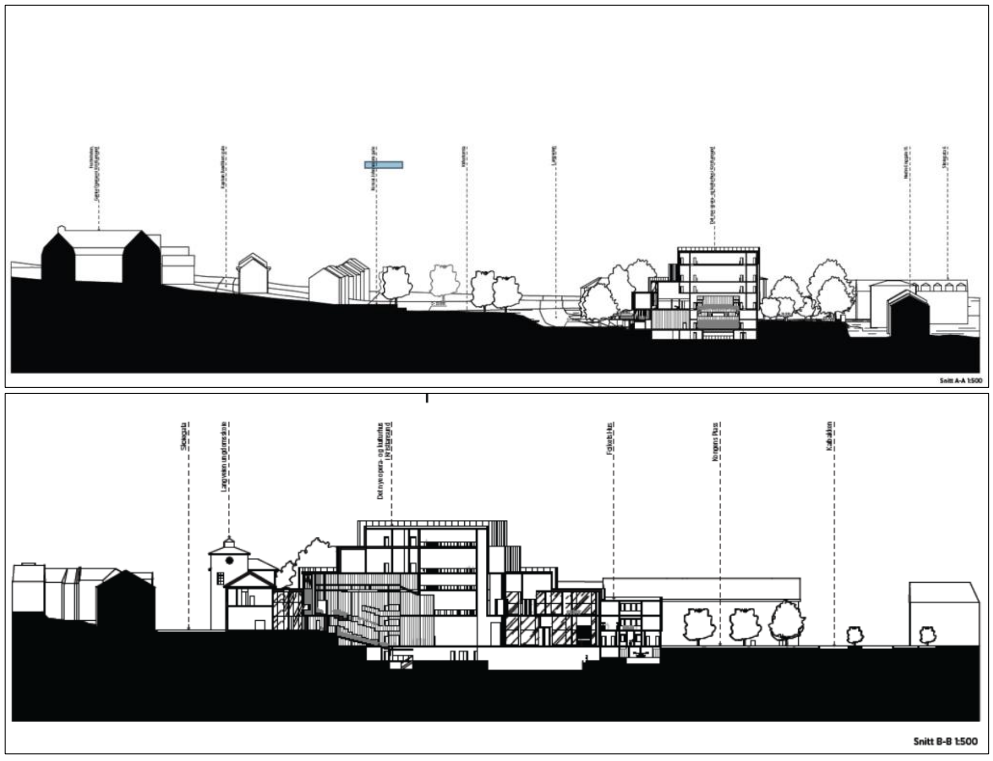

Figur 45: Snitt som viser nytt Opera, museum og kulturhus. Kilde: C.F. Møller Architects.

Nytt Opera, museum og kulturhus vil bli synlig i bybildet, både i *nær- og fjernvirkning*. Fra de angitte standpunktene i KM1, den nye bygningen være godt synlig. Fra nærvirkningsstandpunktene ved sørøstre og sørvestre hjørne av Kongens plass ser man at den nye bygningen oppleves høyere enn Folkets hus og de omkringliggende bygningene (3-4 etasjer) og høyere enn dagens skolebygg i alternativ 0. Dermed vil tiltaket påvirke opplevelsen av den nordre plassveggen. Folkets hus, med sin klare symmetri, og høyde, blir påvirket. I gjenreisningsbyen preges bygningene av 2-3 etasjer, dette økes i nybygget.

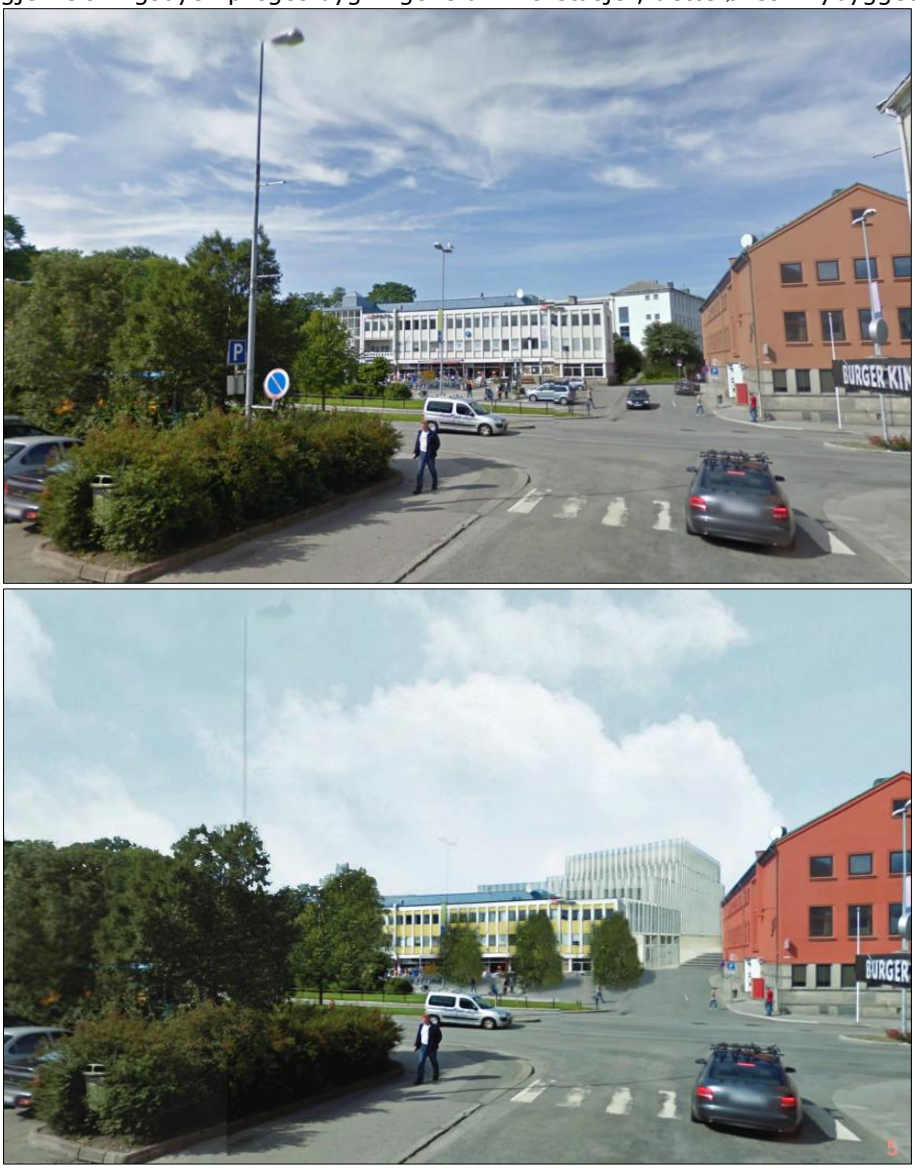

Figur 46: *Øverst: Dagens situasjon ved standpunkt ved sørøstre hjørne av Kongens plass. Nederst: Alternativ 1 - Nybygg i lys/hvit. Kilde: C.F. Møller Architects.*

Figur 47: *Øverst: Dagens situasjon ved standpunkt ved sørvestre hjørne av Kongens plass. Nederst - Alternativ 1 - Nybygg i lys/hvit. Kilde: C.F. Møller Architects.*

Figur 48: Fjernstandpunkt ved Bjørnehaugen, før og etter tiltak. Kilde: C.F. Møller Architects.

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 3 er vurdert til å være: **noe forringet.**

Kulturmiljø 4 (KM4) – Nerparken:

Alternativ 0: Alternativet innebærer at dagens situasjon mht. bebyggelse og anlegg, grøntstruktur og veiløsninger med mer, beholdes slik som i dag.

Konsekvenser for nær- og fjernvirkning knyttet til kulturmiljø 3 og kulturmiljø 4 er ikke illustrert eller nærmere vurdert.

Tiltakets påvirkning på kulturmiljø 4 er vurdert til å være: **ubetydelig endring.**

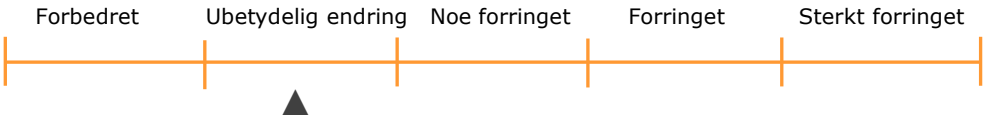

Alternativ 1: vil medføre at kulturmiljø 4 samlet vil bli noe påvirket, og dermed noe forringet. Den delen av parken som grenser til planområdet stammer fra tiden før *gjenreisningsbyen*, mens parkdraget i retning nord ble utvidet etter

krigen i retning den nye Kirkelandet kirke. Tiltaket vil være mer synlig fra Nerparken enn Kongens plass, men bl.a. vegetasjon vil begrense påvirkningen noe.

Når det gjelder *arkitektonisk utforming, uttrykk, proporsjoner, materialvalg og skala vil* nytt Opera, museum og kulturhus medføre bebyggelse med utvidet areal, volum og høyde, sammenlignet med alternativ 0. Tiltaket vil kunne medføre endring av landskapet ved at det lille høydedraget ved skolen og en del vegetasjon i retning parken må fjernes. Dette vil kunne påvirke opplevelsen av parken ned mot Langveien. Opera, museum og kulturhus vil derimot legges i relativt god avstand fra Langveien og parken, noe som demper effekten av tiltaket.

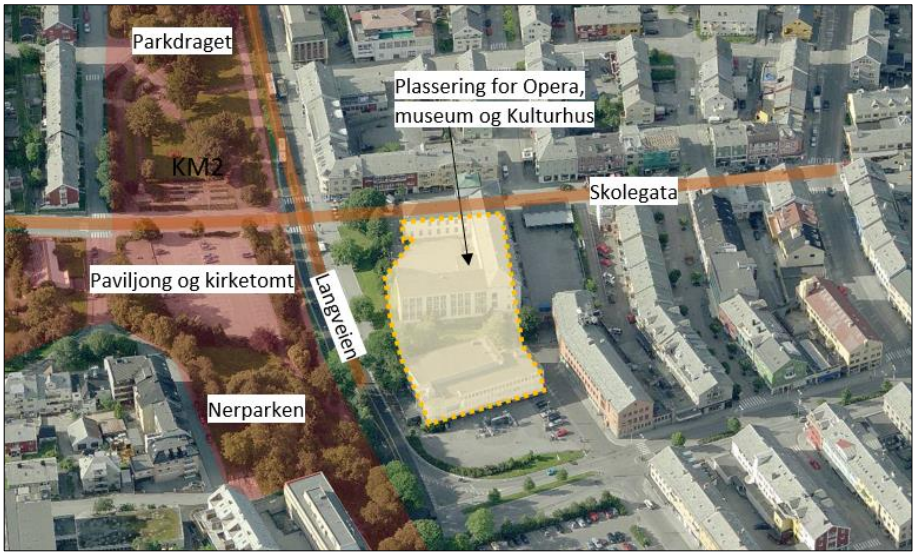

Figur 49: Sentrale elementer i knyttet til Nerparken (rød), viktige gater og veier fra før 1940 (brun). Kilde: 1881.no og COWI.

Nytt Opera, museum og kulturhus vil bli synlig i bybildet, både ved *nær- og fjernvirkning*. Fra standpunktet ved Olav V's gate, sett i retning øst, vil den nye bygningen oppleves høyere og mer omfattende enn alternativ 0. Tårnet på skolebygningen fra 1924 vil bli lavere enn det høyeste punktet på nybygget. Videre vil sjøgløttet som i dag oppleves fra området ved Kunstnernes hus, bli redusert.

Figur 50: *Øverst: Dagens situasjon ved standpunkt i Kong Olav V's gate, i retning øst. Nederst: Alternativ 1 med nybygg i lys/hvit. Kilde: C.F. Møller Architects.*

Fra standpunktet i Langveien (under) ser man at det nye Opera, museum og kulturhus oppleves høyere og at den dekker mer av tomten enn i dagens situasjon.

Figur 51: Øverst: Dagens situasjon ved standpunkt i Kong Olav V's gate, i retning øst. Nederst: Alternativ 1 - Nybygg i lys/hvit. Kilde: C.F. Møller Architects.

Figur 52: Øverst: Dagens situasjon ved standpunkt i Nerparken ved Kunsforeningen, i retning øst. Nederst: Alternativ 1 - Nybygg i lys/hvit. Kilde: C.F. Møller Architects.

Tiltakets påvirkning på delområde kulturmiljø 4 er vurdert til å være: **noe forringet.**

7.1.2 Automatisk fredete kulturminner

Det finnes ikke kjente automatisk fredete kulturminner, slik at disse påvirkes dermed ikke av tiltaket som vist i *alternativ 0* eller *alternativ 1*.

Ved bygge- og anleggsarbeid kan det være et potensial for funn. Det bør innarbeides følgende setning i planbestemmelsene: *"Dersom det under anleggsarbeid eller annen virksomhet i planområdet framkommer automatisk fredete kulturminner, må arbeidet straks stanses og kulturvernmyndighetene varsles, jf. Kulturminneloven §8, 2. ledd."*

7.2 Konsekvenser av tiltaket

7.3 Avbøtende tiltak

- Sikre bevaring av så mange eldre trær som mulig mot Langveien, regulere med hensynssone eller sirkel symbol.
- Sikre bevaring av sørfasaden på Langveien skole, internt i Operafoajeen og nordfasaden på Folkets hus, internt i bygningen..
- Sikre ny og tilrettelagt bruk av Langveien skole.
- Utrede en oppgradering av Kongens plass som helhet (også utenfor planområdet), i tråd med prinsippene som er angitt i Pedersens byplan.
- Utrede en oppgradering av Skolegata.
- Sikre skilting og informasjon om områdets historie og bruk.
- I forprosjekt bør det utarbeides en studie av materialvalg, fargebruk og fasadeutforming, som skal forelegges kommunen og kulturminnemyndighet.

7.4 Konsekvenser i anleggsperioden

Rapporten går ikke nærmere inn på konsekvenser i anleggsperioden for tema kulturarv. Til dette har ikke detaljprosjekteringen kommet langt nok. Av kulturminner og kulturmiljø som det er viktig å sikre i anleggsperioden kan nevnes: Folkets hus, Langveien skole, Posthuset, tilliggende trær, samt mulige automatisk fredete kulturminner.

7.5 Handlingsrom for videre utvikling av planområdet

Når det gjelder videre handlingsrom for utvikling av planområdet samtidig som man ivaretar kulturhistorisk verdi, vurderes det at alternativ 1 i stor grad utnytter det utbyggingsrommet som er på tomten. Både i areal og høyde vurderes det å være lite rom for videre utvikling av nybygget. Både volum og høyder på Opera, museum og kulturhus grenser allerede opp mot tålegrensen til tomten, omkringliggende bystruktur og park.

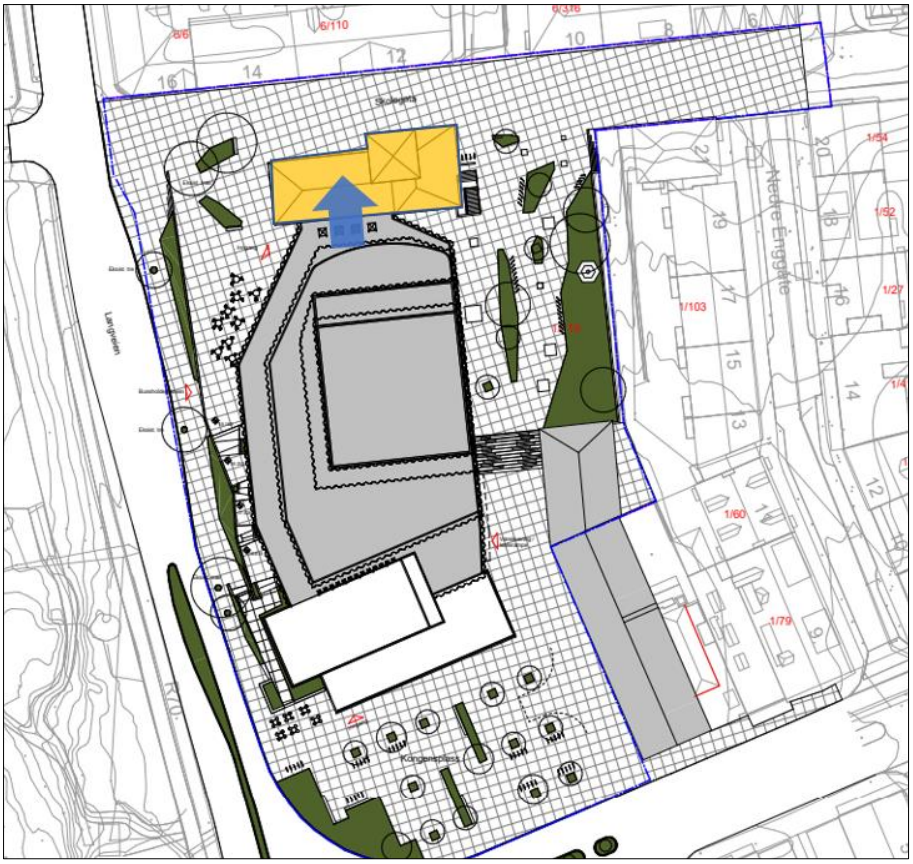

Figur 53: Skisse som viser handlingsrom for videre utvikling av planområdet. Gult med blå pil viser arealer hvor det ligger utvidelsesmuligheter. Kilde: CF. Møller og COWI AS.

Handlingsrom for videre utvikling av planområdet kan derimot ligge i å knytte den gamle skolebygningen fra 1924 inn i prosjektet (se figur 53), og gi denne ny bruk som del av bygningen. Viktige faktorer her blir bevaring vs. ny bruk og bygningens tålegrense.

8 SUPPLERENDE UNDERSØKELSER

- Mulig utredning vedrørende sikring av bevaringsverdig bebyggelse og grønnstruktur i anleggsperioden.
- I forprosjekt bør det utarbeides en studie av materialvalg, fargebruk og fasadeutforming.

9 REFERANSER

- Mulighetsstudie for Opera og kulturhus i Kristiansund, datert 01.03.2019.
- Sentrumsplanen "Kristiansund Sentrum", ikke vedtatt.
- Søknad om støtte til nasjonalt kulturbygg, C.F. Møller Architects , COWI, m.fl. 2019.
- Tilstandsrapport for bæresystem fra Tonning og Lieng, 08.12.2009
- Riksantikvaren.no
- Gjenreisningsbyen.no
- Askeladden.no
- LokalhistorieWIKI.no
- DigitaltMuseum.no
- Fortidsminneforeningen.no
- Finn.no
- 1881.no